

ISSN 2217-2017
UDK 82

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

Година XII Број 28

јануар – јуни 2021

Алма

ИЗДАВАЧ

Алма

Молерова 62-А, Београд
011/2437-204
www.alma.co.rs
www.alma.rs

УРЕДНИШТВО

Ђорђе Оташевић
(главни уредник)

Миљурко Вукадиновић

Милутин Ђуричковић
Милица Јефтимијевић
Лилић

КОРИЦЕ

Дејана Јовановић

ФОТОГРАФИЈА

Винсенс Лоренс

ШТАМПА

„Алма“, Београд

Данко Стојнић: „Нос“ (2021)

Књижевни преглед излази два пута годишње, у два издања – штампаном и електронском.

Имејл адреса: knjizevnipregled@yahoo.com

Претплата за 2021. годину (за штампано издање): 1.600 динара. Текући рачун: 205-39745-66 код Комерцијалне банке, Београд. Код претплате ставити назнаку „За Књижевни преглед“.

САДРЖАЈ

САГЛЕДАВАЊА

Микита В. Супрунчук: *Форме вокатива у српским вицевима* 6

О КЊИГАМА

Љиљана Мирић: ПРИПОВЕДАЧКИ И ЖИВОТНИ ВРЕМПЛОВ У РОМАНУ <i>ОЖИЉЦИ РАДМИЛЕ СТОЈАНОВИЋ (Ожиљци, Радмила Стојановић)</i> 15	
Драгана Ћатић: БЕСМРТНОСТ ПРЕД ЛИЦЕМ ЖИВОТА (<i>Девојка-радосница : књига приповедака, Саша Гавриловић</i>) 18	
Милутин Ђуричковић: БОДЛЕРОВСКА ИНТОНАЦИЈА (<i>Лов на лепоту, Атила Ф. Балаж</i>) 24	
Тодор Бјелкић: ПОЕТСКИМ САВРЕМЕНИЦИМА ПОЕТСКИ ОДГОВОРИ (<i>Род смо, Драгана Ћатић</i>) 26	
Санда Ристић Стојановић: ЈЕЗИК ЈАСТВА (<i>Језик јаства, Марко Станојевић</i>) . 28	

ИЗ НОВИХ КЊИГА

Др Милован Гочманац: <i>Лазур будућег времена</i> 31	
Оливер Јанковић: <i>Сага о Фениксовој смрти</i> 35	
Тодоро Тоде Рајић: <i>Звали су га Гладиола</i> 37	
Соња Шестаков: <i>Московска предвечерја</i> 39	
Владимир Вуковић: <i>Добро поље</i> 41	
Ђуро Косановић: <i>Приче са гумна</i> 43	
Драгица Миленковић: <i>Корона : приче</i> 47	
Данко Стојнић: <i>Једна прича недељно</i> 49	
Мића Живојиновић: <i>Успутнице</i> 51	
Томислав Супек: <i>Хрватска зановијетања 7</i> 53	

ИЗ РУКОПИСА

Бабкен Симоњан: „У Љубостињском манастиру“ (на јерменском)	56
Борислав Батин: <i>Приповедач</i>	57
Стеван Шарчевић: <i>О Чантавиру, Жужани и надвожњаку</i>	58
Анђелко Заблаћански: <i>Испод јасике</i>	63
Динко Османчевић: <i>Имунитет крда</i>	65

НОВИ ГЛАСОВИ

Кристина Бабић: <i>Буђење</i>	68
-------------------------------------	----

ПРЕВЕДЕНА КЊИЖЕВНОСТ

Ивајло Диманов: <i>Астрогнозија</i> (Превео Милан С. Димитријевић)	72
Серхиј Жадан: <i>ислам</i> (Превео Јарослав Комбиљ)	74
Уладзимир Караткевич: <i>Белоруска прошлост</i> (Превела Д. Лазаревић)	84
Бмизо Кираша: <i>Етиопија</i> (Превела Смиљана Пиксијадес)	85
Михаи Фирика: <i>Тамо где те не налазим</i> (Превела Татјана Бетоска)	86
Марија Шуњ: <i>Сандале једноставности</i> (Превео Јарослав Комбиљ)	87
Криштоф Билица: <i>Издајник у шуми</i> (Превео Александар Чотрић)	89
Ванда Блоњска Волфарт: <i>Чеп од шампањца</i> (Превео Александар Чотрић)	91

САГЛЕДАВАЊА

Данко Стојнић: „Глава“ (2021)

Микита В. Супрунчук

(Лингвистички државни универзитет,
Минск, Белорусија)

ФОРМЕ ВОКАТИВА У СРПСКИМ ВИЦЕВИМА

На материјалу српских вицева (13.000 употребљених речи, 580 вокатива) установљено је да се завршеци именица у вокативу женског рода исте промене унифицирају, а такође се унифицирају завршеци мушког и женског рода исте промене. Форме номинатива се често употребљавају са функцијом вокатива. Граматичко значење вокатива поставља одређене захтеве за лексично значење речи у овој форми, али у вицевама оне нису строге.

ФОРМЕ ВОКАТИВА У СРПСКИМ ВИЦЕВИМА

Један од најчешћих жанрова савременог народног стваралаштва су вицеви. У њима су необично и јасно видљиве способности човека у језичкој игри, умеће да манипулише асоцијацијама, да проналази аналогije, кроз које се реализују дубоке језичке закономерности.

У овом раду се анализирају форме вокатива, пронађене у савременим српским вицевама. Прегледано је укупно око 250 вицева, који су објављени на Интернету, опште дужине око 13.000 употребљених речи. Пронађено је 580 форми вокатива. Базираћемо се, као прво, на формалној страни имена у форми вокатива (завршеци и морфолошке алтернације, али не акцентуација). И, као друго, обратићемо пажњу на смисаону (семантичку) класификацију.

Нарочити допринос у истраживању проблема падежа направили су Е. Курилович, Р.О. Јакобсон, А. де Грот, Ч. Филмор, С.Д. Кацнелсон, А.А. Зализњак, А.Е. Кибрик, А.В. Гладки, В.А. Успенски и многи други научници. У српској лингвистици навешћемо пре свега М. Ивић и П. Ивића.

Падеж је централна граматичка категорија словенских језика. „У лексичко-дистрибутивном плану падежи се разликују по својству укупности. У принципу они се стварају од било које именице“ (Курилович 2002, 40).

Ова укупност се јавља у два плана: као прво, практично све именице се мењају по падежима, и, као друго, падежи испуњавају све синтаксичке функције именица. У исто време, нису за све лексичке групе једнако уобичајени и карактеристични сви падежи: неке именице се чешће употребљавају у једној форми, друге у другој. То се види и на примеру вокатива.

„Једна од универзалних категорија, која чини део сваког језичког система, је категорија обраћања, тј. категорија вокативности-апелативности“ (Војводић 2003, 190). Вокатив је форма означавања адресата говорног чина. Ниједан говорни чин није могућ без вокативних односа, тј. без односа обраћања. Форма обраћања заузима посебно место у парадигми имена. „Вокатив остаје по страни. Он има апелативну функцију, која се разликује од чисто репрезентативне (симболичке) функције других падежа. Разматрајући вокатив у истој равни, као и друге падежне форме значи допустити методолошку омашку, аналогичну мешању експресивне употребе интерјекције са симболичком функцијом других делова говора. Зато ће прва дихотомија, са којом ћемо почети класификацију падежа, одвојити вокатив од других падежа“ (Курилович 2000, 198). Неки научници (Ф.Ф. Фортунатов, А.М. Пешковски, Л. Хјелмслев, П.С. Кузњецов и др.) нису чак ни сматрали вокатив падежом. В.А. Плунгјан га назива „вансистемским падежом“ (Плунгјан 2000, 171). (Притом, за српски језик се чини да то није тачно: форма, која се регуларно образује можда није падеж, али сигурно није вансистемска. У сваком случају остављамо по страни питања да ли је вокатив падеж, какав је његов статус у реченици, у парадигми именица и сл.).

Размотримо завршетке у вокативу у српским вицецима. Да ли се чувају специфичне форме у овом падежу или су они идентични номинативу? У одређеним словенским језицима вокатив има сопствене, посебне завршетке (у бугарском, горњолужичком, македонском, пољском, русинском, српском, хрватском, украјинском, чешком), а у другима нема (у белоруском, доњелужичком, руском, словачком, словеначком). Које су карактеристике својствене правилним вокативним завршецима (а који нису истоветни номинативним)?

Пре свега, означимо случајеве када се вокатив одваја само из системских разлога (из разлога симетрије), а не формално. Познато је да се падежи поклапају формално, а разграничавају само при корелацији свих форми у парадигми различитих именица. Тако се вокатив множине поклапа са номинативом множине код свих именица (нпр. Номинатив: *драги студенти* и Вокатив: *драги студенти!*) Вокатив је формално идентичан номинативу такође и у позајмљеним именима: *Ханс, дај му две чоколаде – опет ће Капетан.*

И:

За време прошле Југославије учитељица пита Перицу:

- *Перице, ко је највећи ратник за кога си икада чуо?*

Перица одговори:

- *Јосип Броз Тито.*

- *Седи, пет!*

Перица седне и кришом извуче испод клупе једну слику, погледа је и шапне:

- *Извини, Рамбо, али каријера је каријера...*

У једнини је више разноликости: научници примећују да „међу падежима са највећим колебањима у форми налази се вокатив једнине, претежно мушког рода“ (Језички приручник 1991, 98). Распоредићемо употребу речи које нас занимају по деклинацији.

Форме вокатива које се разликују од форме номинатива, редовно формирају именице прве деклинације (мушког рода на -Ø, -о, -е и именице средњег рода на -о, -е). Завршеци вокатива у вицевама притом одговарају граматичким захтевима:

Каже Фата Муји:

- *Јао, **Мујо**, баш си ружан.*

- *Нисам био увек овако ружан, него кад сам се родио, заменили ме у болници.*

И:

-- ***Боже**, није да се жалим, али ми дај или већи отвор или мања јаја! Добро, добро, **Милоше**, да видимо ко је следећи.*

На посебан начин издваја се лично име *Милош*, оно се сретало само у форми *Милоше* (*Добро, добро, **Милоше**, да видимо ко је следећи*). Међутим, граматике овде прописују завршетак -у: *Милошу* (Стевановић 1981, 191; Мразовић, Вукадиновић 1990, 219).

Генерално, вокатив налазимо скоро само у именицама мушког или женског рода, јер оне означавају људе. Ретко се среће средњи род, али и тада су то, углавном, имена лица.

Седи Пироћанац у кафани и за око му западне папагај који стоји у једном кавезу. Пироћанац позове келнера:

- ***Дете**, скувај дер ми ону птицу за вечеру.*

- *Јесте ли при себи? Тај папагај вреди бар десет хиљада долара!*

- *Ништа се ти не брини за паре, него черупај!*

После неког времена, келнер доноси спремљеног папагаја на послужавнику.

- *Е, лепо, **дете**. А сад ми одсеци за три динара...*

(Приметићемо, ипак, да форме вокатива средњег рода нису сасвим индикативне: оне су недовољно специфичне, превише блиске формама номинатива. Разлике су маргиналне – само у акценту, које се мења са дугоузлазног у номинативу на дугосилазни у вокативу: *дѐте* – *дете*, *ја́је* – *ја́је*, *кљљсе* – *кљљсе*).

Именице друге деклинације (мушког и женског рода на *-а*) мењају се традиционално: заједничке именице углавном добијају завршетак на *-о*, властите имају завршетак *-а*: (*Изволи, Циго!* – рече капетан; *Хвала, Моника, ти можеш да идеш!*; *Знате, госпођо, ваш муж је доживео тешку саобраћајку и, нажалост, морамо вам саопштити да је погинуо.*)

Притом, наравно, постоје изузеци. Имена рођака и блиских људи користе се и са завршетком *-о* и са завршетком *-а*: *Дечко ми је са Цетиња, тата!*; *Баба, ће ми је матер?*; *Шта би ти, бако, хтела да будеш?*; *Тато, мамо, помагајте д`обалимо скота!*

Могућа је и манифестација ове тенденције истовремено, у једном вицу:

- *Децо, хоћете ли већ једном да престанете да се тучете?*
- *Нећемо, мама, играмо се Стогодишњег рата!*

Блиске горенаведеној групи рођака, именице колега и комишија срећу се само са завршетком *-а*, тј. у форми номинатива (*Знаш, колега, био сам два месеца на терену; Је л', комишија, можеш ли нам дати мало `леба, да не начинемо свој?*) Правила дозвољавају овде и завршетак *-о*.

За именице женског рода на *-ица* (*Марица, Јовица, другарица* и сл.) приручници препоручују завршетак *-е*: *Милице*. Такву форму налазимо и у савременим српским вицевама: *Па, није баш тако, Милице; Учитељице, срце има две коморе.*

Ситуација са именицама мушког рода, које се завршавају на *-ица* је сложенија: по нашим информацијама, завршеци се унифицирају независно од рода, добијајући женску флексију *-е*. Ово је значајно и по томе, како се разликују тачке гледишта лингвиста. Неки приручници прописују завршетак *-а*, тј. форму која је идентична номинативу: *Новица* (Лалевић 1979, 42; Попова 1986, 71). Други констатују паралелне употребе: *Радојица, Микица* и *Радојице, Микице* (Стевановић 1981, 232 – 233; Леонова 1988, 35). Може се наћи и овакво правило: „...у савременом књижевном језику употребљава се скоро искључиво вокатив на *-е* (*Перице, Јовице*, и сл.), тј. завршеци као и код женских имена (*Анице, Милице*)“ (Језички приручник 1991, 99; *курзив је наш*. – М. С.). Ипак постоје и једнозначне „вишесложне именице на *-ица*... које имају завршетак *-е*“ (Станојчић, Поповић 1999, 87; такође и Мразовић, Вукадиновић 1990, 231). У текстовима вицева дефинитивно проналазимо

само форме типа *Перице* (*Перице, зашто јуче ниси био у школи?; Јао, Перице, шта да радим са тобом?*).

Именице треће деклинације (женски род са основом на самогласнику) користе се у обичној вокативној форми: она је идентична номинативу: *кокош, љубав* (изузети: *кћери, матер*).

При изградњи исказа непрекидно се проверава укупност лексичког значења употребљене речи и граматичког значења изабране форме. Могућност слагања ова два значења су обавезни услови правилности конструкције. Зато ћемо размотрити лексичко-семантичке класе имена, које се употребљавају у форми вокатива.

Највећу групу чине, како је већ указивано, властите именице. На пример, срећу се следећа лична имена: *Милоше, Милице, Дало, Фато, Мујо, Рамбо, Миле*; на њих се надовезују националности (*Циго, Србине*). Много је и заједничких именица: *студенти, колеге, куме, учитељице*. Честа су и обраћања из етикеције, типа: *докторе, господине, госпођо, друже, човече*. Интересантан је случај и са именованима рођака и блиских људи: *баба, бака, куме, тата, мама, ћале, брате, синко*.

Али тим класама форме вокатива нису ограничене. У функцији обраћања (која скоро увек захтева оформљење именице у вокативу), може да се употреби било која именица.

Покушаћемо да објаснимо очување форме номинатива у именици *стонога*, која се јавља у следећем вицу:

Договориле се животиње да направе малу журку и позвале у госте и стоногу. Почела журка, али стоноге нема. Прођоше 2-3 сата, а стоноге нигде. Сви се забрину што нема стоноге, јер је журка при крају. Тек у шест ујутру, зека излази и види стоногу на вратима, те је пита:

- Па, добро, **стонога**, шта би са тобом? Где си до сада?

- Па, бре, ко је написао „Бриши ноге“?

Овде би се очекивала регуларна форма *стонога*. Сигурно је њеној јави допринела семантика: није уобичајено да адресат буде инсект.

Често се среће персонификација, која се придаје именици одређеног значења или „истицање“ неке породице, за коју се везује одређена вредност. На пример:

- Знаш, тата, ја сам... хомосексуалац.

- Шта рече то?! Ауу, а која је добра, **несрећо**?

И:

Фата се уплаши, па пође у WC са свећом и пита:

- *Мујо, срећо, шта ти је, што се дереш?*

Апстрактне именице *срећа* и *несрећа*, отеловљују се, указују на блискост, заинтересованост учесника разговора.

Други случај: *Медо погледа горе и каже: „Теби, лаве, ћу да честитам жену данас, а ти, зеко, честитаћу ти сутра!!!“* Ту се персонификују називи звери, они наступају као својеврсни ликови „људске комедије“.

Тако ћемо размотрити и наредни текст.

Три пара су отишла у ресторан. Сваки од мушкараца је хтео да поласка својој партнерки називајући је именом нечега што је на столу.

- *Додај ми мало шећера, шећеру, – каже Француз.*

- *Молим те, мало меда, медна, – каже Енглец.*

- *Додај ми то парче сланине, свињо, – каже Босанац.*

Овде је у јасној форми изражена аналогија поравнања. Она дозвољава да се изабере у својству обраћања и на одговарајући начин (морфолошки – завршетком) оформи било које име, неопходно говорнику. У овом случају то је назив животиње, неживог предмета и својства.

Дакле, у савременим вицевама у српском вокативу сусрећу се следеће тенденције: унифицирање завршетака именица мушког и женског рода одређене деклинације (тј. именица једног морфолошког рода); честа је употреба форми номинатива у функцији вокатива. У исто време многе именице чувају специјалну форму вокатива. А то значи да се још не може говорити о његовом губитку, као што је случај у неким словенским језицима.

У књижевном језику вокативни облик је скоро увек допустив само личним именима. Међутим, жанр вицева је довољно демократски, даје простор језичкој игри и допушта извесно опуштање нормативних прописа. Зато се уклања семантичко ограничење „бити лично име“, форму вокатива проналазимо у именицама са савршено различитим значењима (истина, у различитој учесталости).

Притом у српском језику вокатив је, безусловно, посебан члан парадигме имена: име се у овој форми јавља ван ситуације описане изреком. Зато је типична семантичка база прилично уска, постоје бројна колебања при формирању облика, све до њихове потпуне истоветности номинативу.

Превела с руског: Дајана Лазаревић

ЛИТЕРАТУРА

Војводић Д. О вокативном обраћању у српском и другим словенским језицима // *Научни састанак слависта у Вукове дане.* – 2003. – Св. 31/1. – С. 190–200.

Језички приручник / Ивић П. и др. – Београд: РТБ, 1991. – 300 с.

Кацнельсон С.Д. *Типология языка и речевое мышление.* – Изд. 2-е, стер. – М.: УРСС, 2002. – 220 с.

Курилович Е. *Очерки по лингвистике.* – Биробиджан: Тривиум, 2000. – 490 с.

Лалевић М. *Српскохрватски у мом џепу: У 3 књ.* – Зајечар: Зајечар, 1979. – Књ. 1. – 268 с.

Леонова Л.В. *Сербскохрватский язык: Учеб. пособие.* – Мн.: Университетское, 1988. – 93 с.

Норман Б.Ю. Вокатив в функции подлежащего в славянских языках // *Весник ГрДУ.* – 2000. – Сер. 1. – № 3. – С. 43–46.

Плунгян В.А. *Общая морфология.* – М.: УРСС, 2000. – 384 с.

Попова Т.П. *Сербскохрватский язык.* – М.: Высш. шк., 1986. – 271 с.

Станојчић Ж., Поповић Љ. *Грамматика српскога језика.* – Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999. – 415 с.

Стевановић М. *Савремени српскохрватски језик: У 2 књ.* – Београд: Научна књига, 1981. – Књ. 1. – 654 с.

Mrazović P., Vukadinović Z. *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance.* – Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića; Novi Sad: Dobra vest, 1990. – 743 s.

Микита Супрунчук

ФОРМЫ ЗВАТЕЛЬНОГО ПАДЕЖА В СЕРБСКИХ АНЕГДОТАХ

Резюме

На материале сербских анекдотов (13.000 словоупотреблений, 580 вокативов) установлено, что окончания вокатива существительных ж. р. одного склонения унифицируются, унифицируются также окончания м. р. и ж. р. одного склонения. Формы номинатива часто употребляются с функцией

вокатива. Грамматическое значение вокатива выдвигает определенные требования к лексическому значению слов в этой форме, однако в анекдоте они нежесткие.

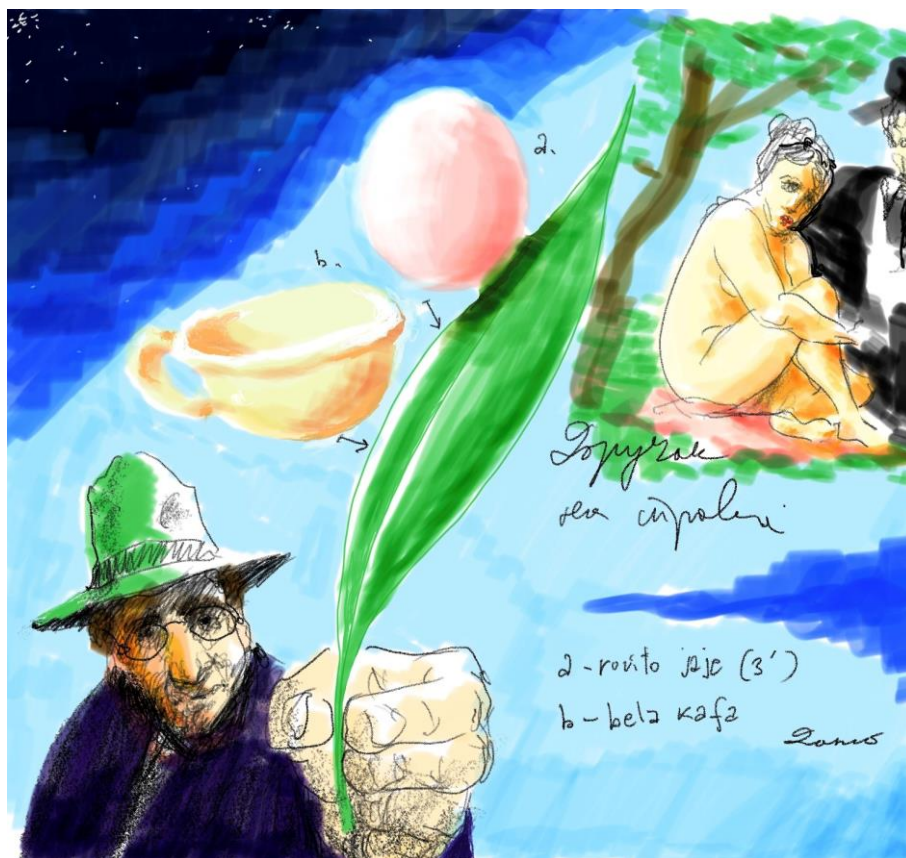
Mikita Suprunchuk

THE FORMS OF VOCATIVE CASE IN SERBIAN ANECDOTES

Summary

In Serbian anecdotes (13,000 tokens; 580 vocative cases) vocative endings of feminine nouns of the same declension unify, and so do feminine and masculine ones of the same declension. Nominative forms are often used with the vocative function. Grammatical meaning of the vocative sets certain requirements to the lexical meaning of the words in this form, but in anecdotes they are rather permissive.

О КЊИГАМА

Данко Стојнић: „Доручак на тррави“ (2021)

Љиљана Мирић

ПРИПОВЕДАЧКИ И ЖИВОТНИ ВРЕМЕПЛОВ У РОМАНУ *ОЖИЉЦИ* РАДМИЛЕ СТОЈАНОВИЋ

(Радмила Стојановић, *Ожиљци*, Београд: ДрагСвет, 2020)

Сва људска делања, сви пориви, осећања и читав живот, окренути су жељама и стремљењу ка срећи. Човек је Богочовек те ће цео животни век утрошити у настојању да се остварује у светлости душевној и тежити за бољим и моралнијим човеком у себи.

У искушењима, често ће бити на коленима, али и ход по трњу, као и по цвећу, јесте животна датост те је исконска људска мисија да се непрестано диже, усправно стоји, одолева ударцима и стреми светлости. Разгониће сене талоба људског што мути здрав разум и исконски пут његовог битисања.

Приповедачки занос ауторке романа *Ожиљци* темељи се на радости и светлости, а радости и светлости без остварења у срећи не може ни бити. Експлицитним приповедањем о једном периоду живота и ровитог историјског тренутка у коме се држава Србија налазила, роман ће постати и лична и друштвена драма.

Семе које посејеш у раним данима убираш читавог живота, те се сегмент историјског тренутка у друштву непрестано преплиће са личном драмом главне јунакиње романа, Невеном Настасић.

На платну драматичних друштвених догађања, ретроспективне се квенце личних дневничких исповести дају лиричност и топлину овом приповедању. Константно преиспитивање од детињства, рани губитак мајке, непоразум са оцем који непрестано одлази на рад у Немачку и благородна несебична љубав стрине Росе, освежавају ово приповедање и дају занимљиву ноту самом роману. Интроспекцијом, у дневнику, преиспитује јунакиња осећања вољеног и одсутног оца долазећи увек до уверења о недо-

статку љубави и о вечитом очевом бегу. У тој раној доби, мисли она да је он не воли јер, у супротном, био би с њом и бринуо о њеном одрастању, а не би терет васпитања и мајчинске љубави ставио на плећа стрине Росе, која у овом роману израста у јак књижевни и животни лик.

Са тим предубеђењем, Невена Настасић се повлачи у себе и увек је у страху од изласка из те сенке. Та интровертност ће доћи до изражаја и у односу са колегама у колективу, где ће са предострожношћу ступати у комуникацију и држати се по страни. Ликове колега ће наивно и са отвореном добротом прихватати, да би у критичним тренуцима друштвених дешавања упознала праву слику сваког од њих. То је важан моменат у животу главне јунакиње јер она тада први пут збацује оклоп страха и ступа у акцију.

Било је то и болно искуство са људима из колектива, где је, верујући у моралност, оданост и пријатељство, била опет издана. Те ране ће лечити одласком у завичај, код стрине Росе, која ће јој срце видати љубављу и мудрошћу жене која је прошла тешке тренутке у животу и остала нетакнута злбом људском, а увек душевна, пуна искусних савета о људима и животу.

Ауторка, лик стрине Росе у роману поставља у улогу резонера, те главну поуку или поруке, управо износи она:

„Дашо моја, док је човек млад, он мисли да корача праволинијском животном путањом. Он страсно трчи ка циљу који види тамо далеко. И кад дође до тог циља, млад човек схвати да му друг више није друг, пријатељ више није пријатељ Сапутник му више није сапутник. У ствари, он мисли да је схватио, а за све су заслужне очи којима гледа. Није, Душо, исто гледати на старту трке, под бљеском светлећег циља, и гледати на крају кад мислиш да си стигао. Светлост се пригушила. Да, да, што је циљ даљи, светлост је јача...“

Остали ликови романа су грађени кроз дијалоге и невербалну комуникацију у којима су добијали пресудне карактерне особине. Поступно и епски широко, ауторка романа је у разним битним ситуацијама приписивала ликовима доследност или не, истрајност или не, оданост, и то све у релацији са главном јунакињом.

Тај увезани чвор приповести ће се расплести у тренутку читања писма Невениног оца стрини Роси, које ће она пронаћи после стринине смрти, међу стварима остављеним у „магацину“ јер „могу затребати“, како би ова мудра жена рекла.

И кад све буре прођу, кад исцелитељском молитвом пред олтаром окрене очи небу, Невена ће се помолити за мир и спокој вољених покојника, окренуће поглед ка прошлости последњи пут, онако опраштајући се, и

кренути даље у живот зрелија, смиренија и мудрија. Пут ка светлости и радовању јесте најсигурнији пут ка срећи. Она ће изабрати тај, свесна да је то њен једини прави и сигуран избор: љубав према Јовану, радовање сваком дану и лепоти природе.

У роману *Ожиљци*, Радмила Стојановић поставља многа питања, али и даје одговоре; између доброг и лошег увек ће вас повести бољим путем, између оданости и издаје биће пожртвована и одана до краја, између моралних дилема изабраће увек част и поштење. Поучена животом и годинама, ауторка нам на крају нуди радовање животу и осмех. Најузвишенији циљ нашим животима нуди мир и хармонију са собом и светом. Једино се тако може постићи срећа.

Роман *Ожиљци* јесте привлачан читалачки изазов и сваком радозналном читаоцу препоручујем ову авантуру читања. Самој ауторки Радмили Стојановић била би велика част поделити ово искуство са вама – највреднијим, непристрасним и веродостојним критичарима њеног дела.

Драгана Ђатић

БЕСМРТНОСТ ПРЕД ЛИЦЕМ ЖИВОТА

(Саша Гавриловић, *Девојка-радосница* : Књига приповедака, Београд:
Алма, 2021)

Или: како су у време пандемије млади људи спас потражили
у размењивању прича на тему живот – бесмртност,
а аутор приповетке Мали декамерон, по угледу на чувеног
Бокачовог Декамерона, причу о њима
изтолковао по своме, сигуран да су игра и реч
добитна комбинација у борби добра и зла.

И како је око те носеће приповетке изаткана шареница
најразличитијих боја у књигу приповедака ДЕВОЈКА-РАДОСНИЦА,
којом аутор Саша Гавриловић читаоцима дочарава важну истину о томе
да се најдубљи смисао живота крије у љубави,
а су у страху увек велике очи,
да се недовршености људске могу и морају поправљати докле год нас има.
И истину о још много чему, слојевитом и за живот наш на овоме свету
и те како важном.

Дар приповедања, јасно назначен у књизи првенцу Саше Гавриловића, која је изашла током 2020. године, потврђује се и у новој приповедачкој прози овог аутора. Раме уз раме са прошлогодишњим насловом *Стопама лудака*, равноправно (и, ако се може рећи метафорично, „равноправније“) стаје и нови његов наслов ДЕВОЈКА-РАДОСНИЦА. Под тим насловом, такође равноправно, то јест, подједнаком јачином, одзвања осам целина, различитих по дужини, али свих срочених самосвојним приповедачким стилем. Подсећају те целине на коцкице вешто укомпонованог мозаика у коме сваки каменчић исијава сопственим сјајем, истовремено се здружујући са осталима у целину, творећи тако врло упечатљив сјај, исти а опет другачији од појединачних одблесака.

Иако, рекосмо, различите по дужини, Гавриловићеве љупке креације – како најкраће, својеврсне песме у прози („Девојка-радосница“, по којој је насловљена и књига, и „Прекинута нит“), тако и оне дуже, и најдужа, носећа прича „Мали декамерон“, одсликавају живот и сведоче о разноликости

његовој. Љубав славе и у коштац се хватају са немирима и манама људским, недовршеностима њиховим, на неумитност проласка живота подсећају, и на богатство бројних аспеката трајања човековог на планети Земљи. И, изнад свега, бравурозно срочене, преламају се у вечитој теми: живот – бесмртност! Савременој и свевременској, у овом тренутку јако актуелној теми, а због чега (већ само због тога, ако ни због чега другог), аутор заслужује велики наклон. У ствари, за похвалу је пре свега храброст његова – његово дрзновеније да се у тако актуелну тему упусти сасвим отворено и искрено, без претерано много временског одмака.

О чему је, заправо, реч? О чему другом него о пандемији која је током минуле године заплуснула читав свет, и вирусом – оним најопаснијим вирусом страха, рекли бисмо, преплавила житеље плаве планете. Но, о томе, ипак, касније. Потписник ових редова који се латио да напише штогод о другој по реду Гавриловићевој књизи, радије би почео – од почетка. Што ће рећи – од прве приче „Прорачун“.

Александријски астролог Филостергије, који у тој првој причи, изучавајући тешко докучиве тајне, опчињен просторима бескрајног свемира, читав свој живот тежи да помогне роду људском у борби против опаке болести, да би на самом концу свог овоземаљског трајања поверовао да „можда тамо где нема ероса увек долази танатос“, то јест, да завршетак љубави истовремено означава и завршетак живота. Да живот без љубави, једноставно, нема смисла! А то је – усудили бисмо се рећи – тако дубока и важна истина! Истина о непроцењивој вредности љубави.

Вештим приповедачким пером, аутор затим о тој истини бравурозно пише и у осталим приповеткама, пре свега у својим поетско-прозним драгуљима какви су већ споменуте приповетке „Девојка-радосница“ и „Прекинута нит“. Реч је о два наслова који у читаоцу скоро неприметно покрећу танану нит распознавања праве, оне истинске љубави између мушкарца и жене, при чему је први наслов сав одевен у бајковито рухо, а други је сасвим реалан, животан, ал’ на бајку посве личи. У првом се наслову преплићу сан, љубав и побожност. За примат у срцу младића надмећу се ту: девојка-сирена, девојка-виленица, девојка-шумарица, те девојка-опсеница, затим девојка-месечарка, девојка-плесачица и девојка-радосница, а љубав бира, погађате, бира она да се роди између младића и последње поменуте девојке. Упркос томе што младић њој ништа баш нема да понуди осим љубави, иако она њему може да дарује, и дарује му само парче хлеба, чашу вина и свој осмех. У другом, пак, наслову, љубав између двоје људи се рађа после много година, заправо, та се љубав наставља негде на старом паркингу пред градског отпада. Наставља се, иако – каже писац – није било потребе...,

није било вероватно..., нису морали..., није било разлога да се њих двоје управо тог дана сете једно другог и свог радосног јутра. Није било разлога за то, али су они, ето, ипак „носили знамења своје слутње – светлост и топлоту“. Зар може бити бајковитија и лепша слика настављања нити давно прекинуте љубави?!

Разгранат поглед на љубав, и на живот уопште, али и врло утемељен и јасан, пребогат речима које знају да оплемене, обогате, неретко и да насмеју – ваљда зато што се живот креће у простору између озбиљности и смеха, комике – зрцали се и уобличава у најразличитијим областима естетског, филозофског, поетског и религијског поимања света у овој прози. И сваки пут тако, изнова.

Зато, можда, и није примерено рећи да различито концептуално засноване приче нису тематски повезане. Иако су, као што рекосмо, тематски шаролике, основна и најдубља тема ових прича јесте врло концентрована. И овде, баш као и у првој књизи Саше Гавриловића, човек трага за својом суштином, и препознаје или не препознаје своје недостатке, неретко заборавајући да је његов лични унивезум само одраз оног вишег на макро нивоу. Оног космичког. Писац зато – очигледно као неко ко је ваљано спознао и врлине, и недостатке људске, на врло допадљив и оригиналан начин описује човекову природу. И најчешће то чини користећи алегоријску, са једне стране комичну, са друге стране мрачну ноту. Примера ради, реална је, али и дубоко симболична, и истовремено поразна, мрачна атмосфера из приче „Златно доба“.

Том причом потврђује се стара истина да су „у страху велике очи“. Путници са брода „Златно доба“, брода којим управља капетан коме су путници унапред дали пуно поверење, сигурни да ће их он одвести у златну будућност, страхују, у ствари, да би то можда могло и да не буде тако. Себе они зато међусобно охрабрују, непрестано величајући капетанове способности. А када међу собом уоче мршавог високог младића са наочарима и књигом као сапутником, неког ко није издашан у хвалоспевима на рачун капетана јер сматра да овоме ваља честитати тек кад брод успешно пристигне у луку, постаје њима тај младић више него сумњив. И, као што се по правилу дешава, сумња тада све поквари (*Dubium omnia corrumpit!* – говорили су стари Латини, а наш је аутор, зналачки вођеном причом и то документовао.) И тада, пошто га остали путници доживљавају као шпијуна и баксуза који призива невоље, а због чега је у њиховим главама више него јасно да им прети бродолом, понашају се они у складу са реченицом: „Није безопасно издвајати се!“ Изопштавају неверника и, усред ноћи, избацују га из кабине, са брода, у хладну велику воду. Остављају они њему, додуше, гу-

мени чамац – толико су великодушни, али страх је њих – тај големи страх да се може десити нешто страшно, вешто подучио како да се понесу као нељуди. Поразан заиста и веома мрачан завршетак! Да се човеку у глави заврти!

Од страха, у глави се завртелo и главном јунаку приче „Рат против невидљивог непријатеља“. На велика врата ступа ту она тема споменута на почетку овог записа – актуелна да актуелнија не може бити. Овде страх (од могуће болести, у време пандемије) одузима дах главном јунаку и доводи га у болницу, ал’ на крају се испоставља, ето комике, да није болестан тај главни јунак, већ један други – кућни љубимац фикус! Какав занимљив обрт!

Колико-толико, наду у оно људскије у човеку пружа последња прича у књизи, прича „Ледно пиво“. Јесте, и у тој је причи више оних који мисле само на себе и на свој бољитак (чак и када се хвале наводном добротом својом и хуманошћу), али у позадини – а ми бисмо волели да читалац то има у виду – главни јунак је заправо један мирни, не претерано сналажљив човек, један од нас обичних. Човек који, жртвујући себе и свој живот, без размишљања спасава једног дечака од дављења и, што је најважније, не сматра да је тај његов поступак посебан подвиг јер – сасвим је логично и природно свако понашање које спасава и слави живот!

По својој необичности, у књизи се издваја прича „Неписмене реченице“. Прича је та састављена од дванаест међунаслова, односно, дванаест реченица-причица у којима нема ни тачке, нити зареза, ретко где и великог слова. Реч је о сегментима исклесаним наоко грубо, из једног комада, на први поглед неписмено написаним, али, наравно, намерно тако сроченим – зарад динамике. Читалац овде зато мора бити спреман на својеврсну читалачку авантуру, ако жели да „загребе“ испод штива у реченицама-причицама: *Знатижеља, Злочинац, Конструктивни дијалог, Аводвом и ајодјом, Једини добар начин за окончање препирке, Није што је мој, Левелаповање, Брош, Неправљива несрећа, Буенос диас, Стратегија, Телефонски разговор*. Мора бити спреман да растумачи и протумачи, и да на потребним местима, читајући, осети где би требало да стоји тачка, где зарез, а где се мешак претвара у громогласни смех. Јер, све су то и те како смешно-тужне ситуације, где се као на бесконачној траци смисла–бесмисла дешава „игра глувих телефона“, или где од новогвора, „пребогато“ изразима са друштвених мрежа и из видео-игрица, човеку опет може да се заврти у глави.

Прича „Мали декамерон“, смисаоно средиште читаве збирке, уобличава такође тему – пандемија, и такође потврђује да је савремена и свевре-

менска. Одвајкада је, наиме, на овом свету, на овој планети, све већ виђено и доживљено па и пандемије нису нове!

Подсетимо се: Декамерон јесте дело чувеног Бокача, започето, како бележе историјски извори, највероватније 1350, а завршено 1353. године. Средњовековни је то алегоријски рад, уметничко дело са елементима забавног карактера, збирка од стотину новела, важан историјски документ живота из 14. века. Време је то када је опасна кућа владала Фиренцом, због чега су се седам девојака и тројица младића од болести склонили на оближње имање и тамо, причајући једни другима приче прожете поруком да је потребно уживати у сваком тренутку, као и критиком лажног морала, провели десет дана. Декамерон, иначе, у преводу значи управо то – десет дана.

Читавим својим бићем, Гавриловићев „Мали декамерон“ настао је управо по узору на италијански Декамерон. И не сличи он Бокачовом делу само по наслову, већ и по структури – прича је то у причи, то јест, то су приче у оквирној једној причи која се тиче врло савременог тренутка. Силом прилика, због пандемије, тај тренутак је „сатерао“ људе у домове и они сада покушавају да пронађу спас тако што једни другима причају приче, логично, на тему – живот и бесмртност.

Приповедање је, уосталом, (као и стварање уопште) увек спасоносна сила, спас од разарујеће и болне свакодневице, по сили свог унутрашњег помонашења сврхом живљења, побеђује та сила и смрт. Подсетимо се узгред, и чувена Андрићева Аска, баш као и заносна Шехерезада из Хиљаду и једне ноћи, потврђују, уосталом, да су игра и прича најубојитији облици преживљавања, спаса од смрти и блиске опасности. Причање као ритуал заједничког спасења у причи „Мали декамерон“, одвија се једном недељно. У време полицијског часа, десеторо младих људи састају се и причају, причају, причају... Састају се, иначе, у дому једног од њих.

Домаћин ноћне седељке у београдском стану јесте извесни Паун. Тај стан, поетски настројен лик назива Шехерезадиним дворцем и Платоновим Симпосионом, док један од присутних (шаљивџија, иначе богослов), те сусрете назива „мудрољубним толкованијем“). Паун има и надимке: Видра, Смота, Трапа, Трунта, и Пушкин – логично, студент је књижевности и страствени љубитељ поезије. На седељку код њега, и код његове девојке Марте (студенткиње историје уметности, девојке у инвалидским колицима), долазе Гојко, Србомир и његова случајна сапутница Вишња, затим, Обрад, Угљеша, Пољка, Чубрило, Оливер. Сви су они различити, сви различитог сензибилитета, те је и лепеза њиховог приповедања врло шаренолика: има ту песама које у стих претачу озбиљне филозофске трактате о животу и бесмртности, али има и врло комичних ситуација. Разумљиво, смех и карика-

тура јесу најубојитије оружје у превазилажењу мрака, људског и сваког другог. Неке од прича, опет, јесу драгоцени детаљи из свакодневног живота, а друге су прави филозофски трактати, неке, пак, својеврсне песме у прози, и праве песме, и бајке.

Набројмо наслове тих мини прича, које свака за себе, уистину плене љупкошћу и спретношћу приповедања: *Тајна бесмртности*, *Голуб и голубица*, *Реферат о бесмртности*, *Потрага за лицем*, *Дар бесмртности*, *Обесмрћење деце мрака*, *Смртомора*, *Заувек заједно*, *Елипа*, најзад – *Лек за смрт*, која је својеврсна бајковита круна приповедања те ноћи у београдском стану, у време полицијског часа.

Карактеризација ликова је у овој причи, мало је рећи, одлична, а преплет стварне и митолошке приче одушевљава, тако да личи на мали роман који би пажњи читалачке публике могао бити посебно препоручен.

У причи по којој је књига добила наслов – вратимо се на самом крају још једном причи „Девојка-радосница“ – аутор своју причу тка понављајући на неколико места: „Наставио сам пут...“ Е па, потписник ових редова је сигуран да неће претерати ако се послужи том конструкцијом и писцу Сашу Гавриловићу пожели да и убудуће настави својим приповедачким путем. Јер, то ће засигурно бити на радост и његову, и на радост читалаца. Самосвојан и јасно дефинисан пут увек доноси радост! И – иза таквог пута ва-зда остају дела за понос.

Милутин Ђуричковић

БОДЛЕРОВСКА ИНТОНАЦИЈА

(Атила Ф. Балаж, *Лов на лепоту* : *Изабране песме*, Београд: Алма, 2019)

Атила Ф. Балаж

ЛОВ НА ЛЕПОТУ

Алма

Пажљивијим пратиоцима и тумачима савремене светске поезије име Атילה Ф. Балажа уопште није непознато, будући да је превођен на многе стране језике, добитник низа награда у земљи и иностранству и учесник многих фестивала поезије широм света.

Његова поезија је врло комплексна, семантички разуђена и слојевита, бременита симболима и сваковрсним значењима са којима није тако лако успоставити комуникацију и на први поглед. Песник се, поред осталог, бави метафизиком, апсурдом, естетиком ружног, управо оном коју заговара Бодлер у својим антологијским делима (*Сплин Париза*, *Цвеће зла*), трасирајући тако пут песницима који желе да иду његовим стазама и поетичко-стилским изразима.

Српским читаоцима песник и писац Атила Ф. Балаж је добро знан, будући да је већ објавио две запажене књиге поезије и прозе: *Преломљени хлеб*, у преводу Јоланке Ковач (2012) и *Метаморфозе Казанове*, новеле у заједничком преводу Јоланке Ковач и Недељка Терзића (2015).

Књига пред нама *Лов на лепоту* окупља изабране песме Атילה Ф. Балажа, које у доброј мери показују његов развојни пут, стваралачке метаморфозе, стилско-поетичка и етичко-естетичка сазревања од песме до песме и до књиге до књиге. Он је успео да створи свој препознатљив уметнички и мисаони свет, чији је заједнички именитељ својеврстан поглед и филозофија живота, а све то са посебним освртом на егзистенцију, пролазност, љубав, бе/смисао...

Алогичне комбинације, архетипски слојеви, фантазмагоричне слике и психолошко-емотивни регистри (*Све је то фарса*), само су неке од идејно-тематских преокупација песничког избора *Лов на лепоту*, која ће свакако до-

принети да се скицира потпунија импресија о овом све признатијем и познатијем песнику европског формата.

Он има врло плодотворан однос према свему ономе што га окружује и интригира његову пажњу, односно инспирацију и машту. За поједине песме потребно је допрети до одређених кодова, енигме и шифре, како би то рекао Борхес, и тек онда уживати у правим и жељеним поетским резултатима. Трагајући за недосегнутим, за лепотом, истином и правдом, за љубављу и одређеним смислом, песник заправо ствара свој дневник путовања и писања, односно лирски каталог необичних и несвакидашњих слика и мисли, мелодија и идеја, које делују врло усклађено и језгровито.

Атила Ф. Балаж припада песницима који су интелектуално ангажовани, јер се не мири са постојећим стањем у друштву и свету уопште (*Манифест једне претходне генерације, Равнодушно месо*), те стога жели да све учини племенитијим, лепшим и бољим. Уосталом, на то указује и насловна синтагма *Лов на лепоту*, која је довољно индикативна и симболична.

Метафизички супстрат, такође, чини ову лирику додатно сложеном и атрактивном, без обзира што је песник истовремено окренут својој интими, а са друге стране и колективу као национу. Све у свему, песме Атиле Ф. Балажа могу се читати са истим интересовањем и стваралачком знатижељом, јер штедро и зналачки саопштавају свеколика осећања, доживљаје и виђења свакодневице.

Тодор Бјелкић

ПОЕТСКИМ САВРЕМЕНИЦИМА ПОЕТСКИ ОДГОВОРИ

(Драгана Ћатић, *Род смо*, Београд: ДрагСвет, 2021)

Београдска песникиња и новинарка Драгана Ћатић поодавно је привукла пажњу својим песничким узлетима и дометима на савременој српској поетској сцени, не само запаженим тематским преокупацијама, него и раскошним бојама српског језика, као и лакоћом израза и изражавања. Управо је овога марта, у издању београдског ДрагСвета (Библиотека Књижевност), из штампе изашла и њена седма књига под насловом „Род смо“, а која се опет може сматрати оригиналним приступом ономе што чини (барем тренутно) песникињину стваралачку преокупацију. Сам наслов ове поетске књиге („Род смо“), упућује на својеврсну знатижељу, топлину и присност (с) онима којима се Драгана Ћатић, на себи својствен начин обраћа (рачунајући ту и читаоце), али пре свега својој сабраћи, савременим српским писцима (наравно, подразумевају се списатељице), са којима ауторка комуницира на уверљиво присан начин, и то најлепшим језиком, језиком стиха и свеопштом разумљивошћу песме.

Наслов „Род смо“ јасно, дакле, говори кога Драгана Ћатић, барем у једном часу стваралачког истраживања, „убраја“ у своју песничку својту, хотећи такође да каже да сви они који се успешно лате пера имају заједничку малтене сродничку црту, сви се по нечему (пре)познају, личе, одликују, преплићу и додирују. Сама песникиња ће најбоље објаснити да песме у овој књизи представљају песме-дружбенице и једна се у другој огледају. Ова књига би се, по многим мерилима, могла окарактерисати као својеврсна антологија или цветник, по коме Драгана Ћатић, знатижељом детета, али и врсног познаваоца поезије, узбуђено шета, преплићући своје поетске снопхвате са остварењима, да их условно назовемо, својих изабраника и гостију. Но, прво ћемо навести ко су ти гости у њеном раскошном поетском врту. Идемо редом којим их је ауторка сврстала: Мирослав Алексић, Татјана Томић, Мирјана Сисојевић, Мирослав Нинковић, Љиљана Милосављевић, Славица Нићифоровић Веселиновић, Стефан Лазаревић, Љиљана Мирић, Бранка Влајић Ћакић, Милена Дрпа, Нихад Мешкић Ривер, Милка Мира Грчић, Љиљана Добра, рођ. Обрадовић, Маријана Пилиповић, Дра-

ган Марковић, Мирјана Даниловић, Гордана Јовановић Шарић, Катарина Перовић Бошњаковић, Драган Томашевић, Снежана Петровић, Биљана Нинчић, Споменка Денда Хамовић, Гордан Ранитовић, Верица Преда, Љиљана Војводић, рођ. Милићевић и Тодор Бјелкић.

У уводу ће песникиња рећи: „Песма сам./ И ти си песма./ Род смо –/ по песни./ Класамо./ Зеленимо./ Дишемо/ – песмом.“ Такође, у уводној песми „Питалица“ Драгана Ћатић ће се, између осталог, запитати: „На широкој скали сензибилитета,/ која је стварност права?/ На којој се страни осунчаној зелени моја трава?/ Где ли се стварносније и лепше сања, спава?/ Кога да питам,/ коме да се обратим,/ кад већ одавно јасно слутим/ да веровање се моје/ вазда приклања –/ шапутању песме!“ То би били само неки од препознатљивих порива који су ауторку водили у суштину, како туђе, тако и сопствене поезије. Дакле, у чему је поента ове оригиналне песничке творевине? Драгана Ћатић је од сваког малочас наведеног ствараоца, а сви на свој начин утискују трагове у српску поетску целину, одабрала (како сама рече – по свом сензибилитету), по једну песму, а затим је она, ауторка књиге, наставила да разговара са одабраном песмом, додајући јој своју снажну поетску потку и особину. Можда ће једноставније звучати ако кажемо да је на сваку изабрану песму одговарала сопственом песмом, склапајући тако веома занимљиву поетску шаренолику тканицу, која ће и те како заинтересовати поетске сладокусце, естетe, критичаре, па и историчаре књижевности.

Ваља с дубоким разлогом додати да је сваки одговор-песма ауторке Драгане Ћатић право мало ремек-дело поетског исказа и узношај у сфере у којима она, не тако ретко, чак и премашује одабране узорe, чинећи на тај начин потпуно самосвојно и самопрепознатљиво књижевно дело. Једноставно речено, у књизи „Род смо“ препознаћемо, изнова, поетско-истраживачки оригинални књижевни домашјај Драгане Ћатић. Ова поетска збирка сигурно ће остати упамћена као снажан, потицајан, и сваке пажње и хвале вредан искорак у поетском опусу Драгане Ћатић. Јер, књигом „Род смо“ она је само потврдила да је не само изузетан познавалац, него и стваралац поезије, на веома завидном и високом нивоу. Остали бисмо недоречени и неправедни ако бисмо изоставали да је и сам дизајн књиге такав да сместа привлачи пуну пажњу, а то би било немогуће да насловну страну, колаже и илустрације није урадила скулпторка, сликарка и песникиња Љиљана Војводић.

Санда Ристић Стојановић

ЈЕЗИК ЈАСТВА

(Марко Станојевић, *Језик јаства*, Београд: Поетикум, 2020)

Једна велика мудрост филозофа је да је питање важније од одговора. На то надовезујем питање како прићи поезији, како читати поезију? Поезију треба читати из сопствене интуитивне сфере, али немају сви естетско чуло за поезију, за уметност. Млади песник Марко Станојевић у својој књизи *Језик Јаства* смело хода сопственом путањом питања која одјекују већ вековима човечанством. То могу бити питања која је и естетичар Кроче спомињао у својим преиспитивањима о поезији – зашто човек јесте човек? Зашто стварност јесте стварност?

Иако се на први мах приликом читања ове књиге стиче утисак да песник хода по ивици дискурзивности, песник *Језика Јаства* све време држи свој стих као песник и уобличава сирову материју постојања, бола, преиспитивања човековог живота и смрти у аутентичну поезију. Марко Станојевић не пада у амбис разумског, већ остаје на страни тајновитог, метафизичког, тајанственог, па и нејасног, херметичног. Оно нејасно, неухватљиво, недокучиво је одлика даровитости, јер не постоје шаблони и шеме за писање поезије.

У двадесет првом веку не постоје школе певања, али песници двадесет првог века користе наслеђе претходника – песника да би дошли до себе, до свог певања. То наслеђе песничко симболизма, експресионизма, надреализма је песник Марко Станојевић уградио у своје дело, одступајући од својих узора Миљковића, Ивана. В. Лалића и других песника, оригиналношћу свог песничког стиха.

Захваљујући Кантовој филозофији појавио се снажан захтев за аутономијом уметности. То је подразумевало одбијање да уметност буде роб тржишта, али и ограђивање уметничког дела од самовоље разних група и кланова често експонената различитих интереса, ограђивање од критичара који су имали тенденцију да уметности поставе тачно одређене концептуалне стандарде и ограђивање од свакаквих идеологија. Зато треба стално указивати на значај Кантове филозофије за савремену уметност и уметнике двадесет првог века и следећих векова.

Живимо у двадесет првом веку у коме се медијски често намећу анти-уметници. Под плаштом потраге за емергентном креативношћу многи су забасали на терен антиуметности, егзибиција. Када је поезија у питању последњих деценија буја концептуална, аналитичка поезија концептуалних практиканата и вербалних конструкција. Зато је важно истаћи оно што многи савремени естетичари заступају а међу њима је и Жан Клер (Критика Модерности) – напредак и развој уметности догађа се на терену инвенције, новог.

Даровити песници двадесет првог века користе свакако наслеђе претходника. У овом времену у коме доминира логика капитала уочићемо да није многим стало до уметности и песништва. Данашњи аутентични песник остаје усамљена фигура и препуштен је често сам себи. Зато даровити песници морају имати савест и одговорност пред својим даром. Подразумева се посвећеност и упорност да се истраје на сопственом песничком путу, често у непријатељском окружењу у коме бујају свакакве бахатости моћних, недаровитих, каријериста.

Марко Станојевић је млад песник, рођени песник код кога је евидентна посвећеност песништву, упорност да се истраје на сопственом песничком путу. Краси га и нека смртна озбиљност када је песништво у питању. Надам се да ће у свом даљем песничком раду уравнотежити све стране живота и ону ведрију са оном смртно озбиљном. Пред Марком Станојевићем су године писања и верујем да ће остварити разноврсност поезије у својим песничким књигама.

ИЗ НОВИХ КЊИГА

Данко Стојнић: „Лучка капетанија“ (2021)

Др Милован Гочманац

ЛАЗУР БУДУЋЕГ ВРЕМЕНА : ЕСЕЈИ И ПРИКАЗИ О КЊИГАМА ВЕРИЦЕ ТАДИЋ

(„Библиотека Општине Лучани“, Гуча, 2020)

СТИЛСКА И ЕСТЕТСКА СЛИКОВИТОСТ ИНТОНАЦИОНЕ ИНТЕЛЕКТУАЛНОСТИ

Симболика лазура као божанске моћи и даровите опредељености ка употреби песничког језика, у књижевном стваралаштву Верице Тадић небеско је плаветнило у интонационом сазвучју естетске сликовитости и интелектуалности. Писци и књижевни критичари су стилску и естетску способност у песнику протумачили у светлу свеprisутне љубави, и мелодијске и лексичке трансцендентне сликовитости у генију поетесе, прозног писца и књижевног критичара.

Епифанијски појам Васељене и Бога у естетској песничкој, и стилској фигуративној, слојевитој интуицији, основа су за тумачење бесмртности духа и душе у књижевном стваралаштву Верице Тадић.

У лазуру Вечности поетеса стваралачки приступа слојевитости употребе песничког језика, у семантичкој прилагодљивости којом помера временске границе у стваралачкој свеprisутности идеалних феномена људских најлепших говорних и психолошких наднаравних својстава. Стваралачким приступом одуховљености и душевности, Верица Тадић исказује богатство интонационог и интуитивног доживљаја емотивне емфазе у ванвременским оквирима стварности којој дарује епифанијску свемоћ божанстава у изградњи људског продоховљеног одуховљења у васељенској вечности. Њена особина одуховљења притом је наглашено емоционална, интуитивна и интелектуална, што је одваја од заглупљујуће религиозне доктринираности.

Исидора Секулић је својевремено писала да писац као „човек-идеја“ својом књигом спада у „васеленску интелигенцију“, да „носи у себи мислилаштво“, а Јован Скерлић о Исидори Секулић да „почиње писати о најтежим проблемима духа и душе“.

Верица Тадић своје књижевно дело ставља у значењске и мотивационе оквире сентенције о васељенској свеобухватности људске мисаоне даровности, коју следе и употпуњују људска племенита осећања. Као мото, та је мисао у дистиху постављена код наслова збирке њених поетизованих пролегомена и књижевних критика писаца и књижевних критичара, слојевито постављених према приказаним темама и мисаоним значењима.

Слојевитост стилске и естетске сликовитости у стваралаштву Верице Тадић заснива се на тематским одредницама проистеклим из књижевно-критичких интенција и значења у двадесет три есеја и књижевних критика. Наслови тема су проистекли из наслова књиге у целини, а сваки наслов је опремљен пролегоменом у ауторству Верице Тадић. Из тематских и идејних садржаја двадесет три есеја и књижевних критика настало је једанаест тематских целина: **Хармонија једноставности, Лазур будућег времена, Тренутак урођен у вечност, Интимни природопис, Прича као шифра могућих светова, Мудрост је велико богатство, И концентрисано и лепршаво, Пролаз из пролазности у вјечност, Графика на небеском паиру, Божански добитак, Мисаоне моралне истине као култ свебожанске љубави, Меридијани душе.**

Тематска слојевитост књижевне критике и есеја слави интонациона поља синтаксичке структуре стиха у књижевном стваралаштву Верице Тадић, њену сентенциозну мудрост, прозну интелектуалну истинољубивост. Притом, и њена проза је поетизована. Књижевна критика је посебну пажњу посветила једноставности у одуховљеној љубавној лирској врсти испеваној постмодернистичким књижевним стилем и методом. Посвећена је пажња посебном сензибилитету одуховљеној слојевитости њене поезије, посве лишене историчности, а прилагођене њеној оригиналној истанчаности духа у специфичном психолошком саосету сетне обожене интонације и интелектуалних својстава размишљања о сврси живота у специфичној симболици васељенског твораштва света љубави у религиозном и у световном смислу. Епифанија је присутна као песниково одуховљено надахнуће коме је емфатички оснажен смисао јединственог света које живи у потпуној, хиперболисано емоционалној, сфери времена потпуне хармоније, и поетизованог смисла у општечовечанској свељубави.

Књижевна критика у овој књизи представила је књижевно стваралаштво, прозно и версификаторско, и у саосету људске мисли и мудрости.

Верица Тадић упливише еонску емоционалну ирационалност трансцедентних предела, наглашеног естетског сликовитог богатства коришћења песничког језика у оквиру особите и врло субјективне и сугестивне књижевнороманескне оригиналности неологистичког представљања читалачке рецепције будућег времена као вечности у божанском и васељенском третману мудрости, која, поред епифанијског обожења, представља највишу вредност људског мисаоног и емоционалног суживота са васељеном и вечношћу.

Васељена као пространство еволуционог кретања бесконачног пространства наслућује прошлост и будућност мисаоном активношћу људске насеобине зеленоплаве планете. Мисао и осећања су мотивска и рефлективна поља безграничне људске вере у живот и љубав. Верица Тадић је сентенцијом на почетку књиге поставила сложени приступ вишеслојности објашњеном импресионистичком књижевном критиком и приказима.

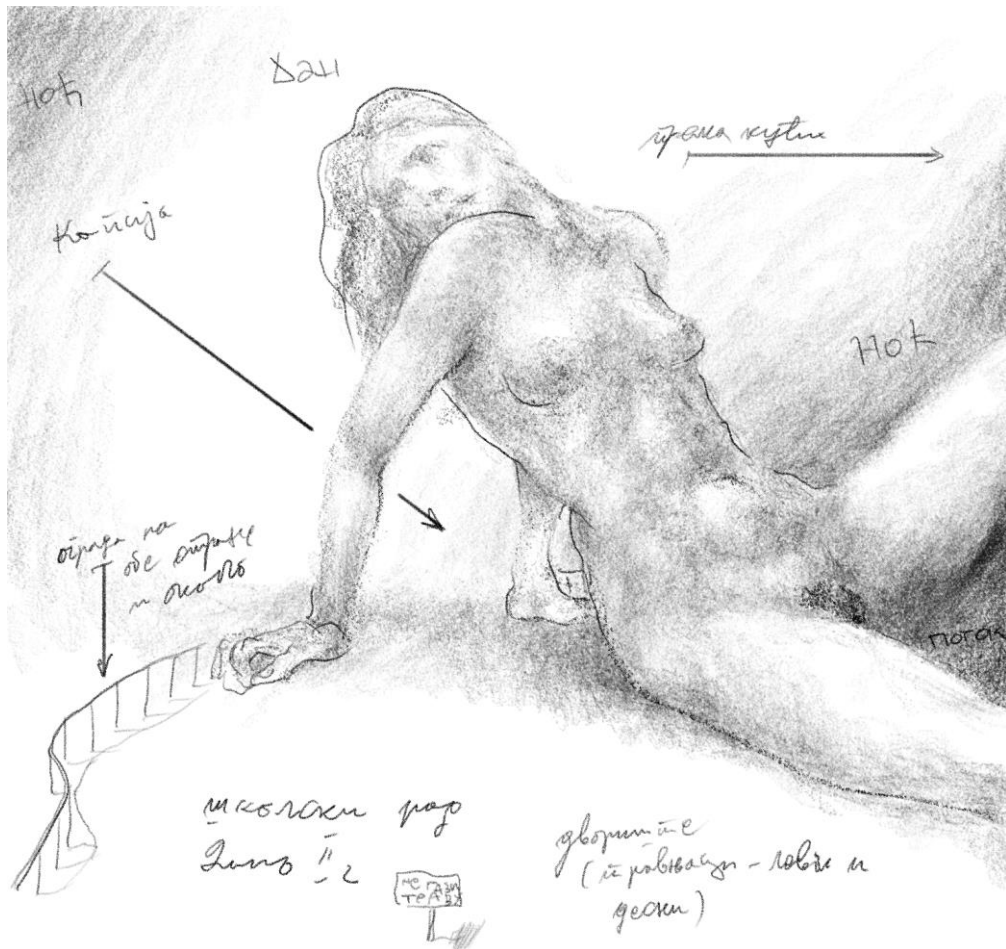
Са мисаоном импресијом књижевни критичари су протумачили књижевна дела Верице Тадић верујући свом истанчаном и продоховљеном утиску. Драматски постављен субјективни емотивни сјај мисаоности открива доживљај заснован на исцелитељској мудрости, којом се истиче вечност живота и оптимистичких емоционалних сфера у еонима, који су подарили човечанству благодет разума који ваља сачувати од пошлости самоуништења у које иде ововремено човечанство.

Књижевни критичари и есејисти указују на панхуманистичку емоционалност, црпећи одуховљени сензибилитет из пролегомена Верице Тадић. Специфично саосећајним, одуховљено емоционалним и интонационим стилем, пролегоменом и књижевном критиком, есејима и приказима, постављени су у овој књизи утисци мудрости, свестрано разумне интелектуалности, којом се људски род усмерава према јаком сензибилитету лирске еманације, која опева живот, сан о срећи, љубав. Слави се мудрост као резон, као расуђивање, као разборитост интелекта, који ће спасити човечанство на Земљи од себе, у бесконачности свемира.

Мудрост као зрелост расуђивања, у сазвучју са пролегоменом, поставља посебну слојевитост ангажовања вере и вероисповест као епифанијски одазив религији, мада не као религиозна доктринација, већ као књижевно верско надањуће у стремљењу према одуховљеном сензибилитету, које је један од најбитнијих слојева књижевног дела Верице Тадић.

Књижевни критичари су у овој књизи схватили задатак за којим истинама да трагају у књижевном делу Верице Тадић. Њих је привукла естетска вредност књижевних дела, за чијим су се лирским сензибилитетом својом несумњивом даровитошћу и књижевнокритичком ингениозно-

шћу повели. Тако је настала још једна студиозна импресија којом се њено књижевно дело обасјава истином квалитета који још није довршен, јер је као поетеса, прозни писац и књижевни критичар, још увек у пуној стваралачкој снази од користи за њен књижевноуметнички реноме.

Данко Стојнић: „Школски рад“

Оливер Јанковић

САГА О ФЕНИКСОВОЈ СМРТИ : МОЗАИЧКИ МУЛТИАРТ РОМАН У 42 СЦЕНЕ

(„Алма“, Београд, 2020)

Ф1

Антонио Вивалди – Годишња доба – Пролеће

Лежали су на прљавом шљунку тик уз језеро. Далеким хоризонтом, тик испод белих облачића, неприметно и тихо клизила је 1983. година. Небојша би се понекад усправио и хитнуо камен у воду. После једног пригушеног „плоп“, воденим огледалом би почели да се шире кругови.

– Јуче сам дипломирао – Небојша полако превали преко усана, док је сунце наранџасто и титраво крварило у језерској води. Предвечерњи крици птица секли су прохладни ваздух који је воњао на устајалу воду и језерско биље.

– Па то је супер! Честитам! – Паби му чврсто стисну шаку. – И шта

ћеш сад?! Дипломирани филозоф, није мала ствар.

– Апсолутно не знам шта ћу... Уписао сам филозофију да бих нешто научио о свету, животу...

– Па јеси ли? – прекиде га Паби.

– Глава ми је препуна теорија, представа, аксиома... али, правог живота ту нема ни од корова. Природа је само декор. Још мање него мртва природа на сликарском платну. Ако изузmem старе Грке, цео филозофски

свет је један стерилан „ex cathedra“ мехурић од сапунице. Једино што сам научио – то је да размишљам. С једне стране, то је врло много, ако нађеш праву тему за размишљање, а с друге стране, врло мало, ако не знаш о чему би размишљао.

– Тренутно размишљам о томе како ћемо прославити твоју диплому – озбиљно рече Паби, наместивши на лице израз тобожње дубоке медитације.

– Ех, јебиветре један – уздахну Небојша. – Само ти грлић флаше вири из очију.

– Боље и то него погурена фигура Имануела Канта – узвикну Паби дочаравши руком кривину филозофових леђа.

– Мислио сам на тај грлић... – Небојша посегну за торбом и извади пивску флашу затворену чепом од плуте.

– Зар да пијем пиво у овако важном моменту?! – Паби је изгледао истински увређен.

– Прво пиј а онда причај!

Отпивши велики гутљај, Паби је изгледао као препорођен.

– *Хавана клуб*, лед и лимун! Пиће за одабране. Ех, Куба, Куба. Нешто ми је говорило да ме ипак нећеш разочарати.

Отпивши дуг гутљај, Небојша уздахну:

– Ти си срећан човек, Паби. Још увек те усрећују мале ствари. Ја сам то, нажалост, превазишао.

– Кад мало размислим – уозбиљи се Паби – ти и немаш неки посебан разлог за песимизам. Стари и стара су ти умрли, али су ти оставили два стана у Београду, од којих један издајеш. Ујка са села је богат, прискочи кад затреба. Имаш девојку, веза вам је озбиљна... завршио си факултет... Ето, узмимо мој пример. Матори су ми се толико везали за тај јебени Дојчланд, да неће да дођу овамо ни за годишњи одмор. Пара на пару иде. Мој брат у Немачкој и ја овде – ако не будемо одвећ растрошни, нећемо морати ништа да радимо у животу. И, зашто бих ја, после свега, цепидлачио и закерао? Чекај! Заборавио сам да ти кажем. Јавио ми је да за неколико дана долази у Београд. Он је апсолвент, а ти дипл. филозоф – нафилозофираћете се до миле воље. Ја ћу за то време да запушим уши, да дељем карте и рибе.

– Попиј мало – подсмешљиво добаци Небојша. – Боље пијеш него што причаш.

– А најбоље, шта?

– Најбоље траћиш време...

Todor Tode Rajić

ZVALI SU GA GLADIOLA : ROMAN

(„Alma“, Beograd, 2020)

Todor Dode Rajić

Tog dana sam ustao veoma rano. Bio je petak. Godina 1985. Praznik. Morao sam da pripremim robu za isporuku. To sam uvek radio od kada mama i tata više nisu živi. Tog dana sam baš imao veliku isporuku. Bio je katolički praznik. U crkvu se tada nose crvene gladiole. Svakog avgusta za taj praznik pripremim te crvene gladiole. Katolici bele i žute gladiole nose u crkvu običnim danima. Pravoslavci ne nose cveće u crkvu.

Tog dana sam morao da odem u italijansku ambasadu. Dobio sam od njih neko čudno pismo. Molili su me da dođem u jedanaest časova na razgovor, kod sekretara ambasade. Baš je pisalo – sekretara. Njima nisam nikada slao isporuke gladiola.

Pomislio sam možda nešto slave. Čudno je bilo to pismo. Nisam mogao da povežem to pismo sa nečim što mi je bilo u glavi. Morao sam da se obučem pristojno. To me najviše nerviralo. Morao sam da budem tačan. Baš mi se nije išlo. Slučajno sam znao gde se nalazi ambasada Republike Italije.

Došao sam na vreme. Zvonio sam na zvonce za stranke. Tako je pisalo. Za stranke. Portir je gospodin u godinama. On je samo ovlaš pogledao pismo. Kao da je znao da treba da se pojavim, ja, Petković Srećko zvani Gladiola.

Sekretar ambasade je imao sekretaricu. Ona je bila lepa i gledala me sa visine. Imala je dekolte. Imala je lepe sise. Taj pogled mi je bio dobro poznat. Da sam ja, Gladiola, ovde slučajno zalutao i da ovakvim likovima ovde nije mesto.

Spustio sam pogled. Rekla mi je da sednem. To je bilo nešto što treba da uradim bez pogovora. Seo sam.

Nisam dugo čekaao. Pojavio se odnekud taj sekretar. Ušao je u svoju kancelariju i ostavio otvorena vrata. Sekretarica mi je rekla da mogu da uđem.

Kancelarija je raskošna. Sve blista. Stao sam i ćutao. On je sedeo za stolom od mahagonija sa izrezbarenim italijanskim grbom sa prednje strane i gledao me ispitivački. Posle nekoliko minuta mučne tišine, rekao mi je da sednem. Oslovio me sa gospodine Petkoviću. Ja gospodin. Bio sam preneražen. Nisam znao da li da kažem da mislim da je sve ovo neka greška. On je tada počeo priču:

„Gospodine Petkoviću, moram da Vam kažem neke stvari koje će za Vas biti veliko iznenađenje. Možda će Vas neke stvari povrediti. Zato se u svoje ime i u ime svoje zemlje unapred izvinjavam.

Gospodine Petkoviću, ambasada je pre osam meseci dobila zahtev naših pravosudnih organa da ispita i utvrdi sudbinu jedne ostavljene bebe u šumi Hajd parka. To se dogodilo 11. septembra 1952. godine. Gospodin Riccardo Moretti je ostavio tu bebu u toj šumi. On je priznao taj zločin i po njegovom zahtevu je započeta ova istraga. On je nedvosmisleno bio svestan rizika da će biti krivično gonjen u slučaju da se dokaže da je beba umrla.

Ambasada Republike Italije je uz pomoć advokata gospodina Strahinje Jovanovića i pravosudnih organa S.F.R. Jugoslavije nedvosmisleno utvrdila da ste Vi, gospodine Srećko Petkoviću, ta beba. Gospodin Riccardo Moretti je po prijemu našeg izveštaja pokrenuo postupak priznavanja očinstva. Taj postupak je završen prošlog meseca. Vi, gospodine Srećko, tim postupkom ste postali pravni naslednik gospodina Riccarda Morettija. Vi možete da dobijete pasoš Republike Italije. Ja se još jednom izvinjavam zbog ovih, za Vas neočekivanih, okolnosti. Gospodin advokat Strahinja Jovanović vam može dati primerak svog izveštaja o ovom slučaju. On je na tom slučaju radio pola godine.

Ovaj dokument o priznanju očinstva će verovatno iz osnove promeniti Vaš život. Čestitam, gospodine Petkoviću.“

Ja sam samo gledao. Rekao sam samo jednu rečenicu. „Ali mene niko ništa nije pitao.“ To je bilo više upućeno meni samome nego sekretaru koji je već odlazio. Sekretarica me i dalje gledala istim pogledom prezira.

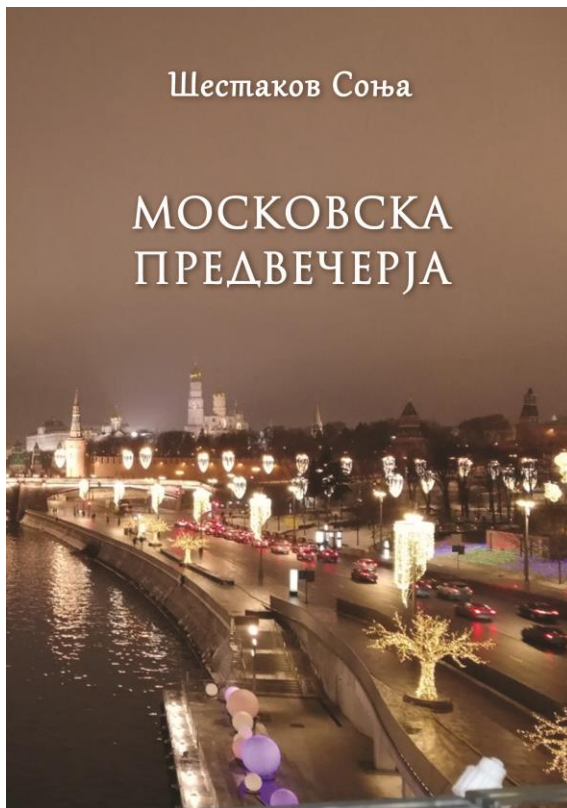
Izašao sam na ulicu. Stao sam i gledao u zgradu ambasade Republike Italije. Držao sam u ruci papir koji je u zaglavlju imao zastavu i grb Republike Italije.

Соња Шестаков

МОСКОВСКА ПРЕДВЕЧЕРЈА : ПУТОПИСНИ РОМАН

(„Алма“, Београд, 2021)

I

Кренула је у зору. Такси који је наручила два дана раније, чекао ју је испред кућерка на Дорћолу. Мама ју је испратила са сузама у очима, али била је срећна јер Соња коначно иде у Русију о којој сања већ три године.

Соња је дрхтала од треме. Ово ће бити већ трећа година како није путовала преко, а нарочито се плашила строге руске границе, и њихових службеника. Тешило ју је то што долази из пријатељске Србије и што је сама пореклом Русиња, па ће је ваљда већ пустити.

Плашила се и лета. Шта ако добије изненадни напад панике и буде желела да изађе из авиона а не може. Али већ је летела раније и никад јој се то није

догодило па неће ваљда ни сад. Попиће још једну таблету Лоразепама, али тек када буде села у авион, не пре тога да не заспи. Размишљала је да ли ће наћи излаз за авион и да ли ће се изгубити на аеродрому Никола Тесла, иако он није нешто нарочито компликован, колико се сећа. Такси је возио прилично брзо, већ су били на скретању за аеродром – свега петнаест минута вожње.

Аеродром је у пет ујутру већ живео својим животом – било је већ много путника и службеници су радили свој посао. Видела је људе који се пријављују за лет за Аустрију. До полетања је имала још три сата. Одлучила је да попуши још једну цигарету. Халапљиво је гутала дим. Било је кишно јутро. Онда је назвала маму телефоном и рекла јој да не зна где треба да се пријави. Мама јој је рекла да пита на информацијама. Пришла је и једна нервозна жена ју је упутила на први шалтер с десне стране – „Ту је Ер Србија“. Пришла је шалтеру. „Где Ви путујете?“ – „У Москву“ – одговорила је. „Да ли имате PCR тест?“ Бојажљиво је извадила тест на корону који је урадила два дана раније и који је био негативан. Већ годину дана та опака болест корона је узимала људске животе свуда у свету. Цео свет је био у страху и сви су носили маске и избегавали контакте. И службеница на шалтеру и Соња су имале маске. У реду су сви стајали на један и по метар раздаљине и све је било обележено тако да људи поштују те епидемиолошке превентивне мере. Соња је размишљала како ли ће бити у Русији и колико су тамо строге мере. Знала је да иде у незгодном тренутку у Москву, али љубав према Максиму Миловидову је није могла задржати у Београду. Тек скоро је Русија отворила границу са Србијом и могло се тамо искључиво директним летом без председања. Друге државе осим неких руских омиљених излетишта нису имале ту привилегију. Максим је хтео одавно да дође али је више месеци руска граница била затворена. Колико је чула од Максима, Руси су врло ригорозни што се тиче поштовања превентивних мера.

Прошла је пријављивање и кренула ка граничној контроли на другом спрату. Граничарка ју је пажљиво загледала.

„У реду.“

Прошла је фри-шоп и нашла свој излаз ЦЗ. На седиштима испред излаза већ је било људи. Угледала је пушачку зону и била је срећна. Вова ју је назвао. Обећао јој је да ће јој правити друштво на аеродрому, а она је некако пречула да му није било добро и да је због тога престао да игра покер те вечери, који је, као и њен дечко Максим играо из забаве и не за паре. Он је иначе из Доњецке републике и недавно је имао мождани удар и престао је да осећа леву руку, тако да је сада фактички инвалид. Има шездесет година и полу-Киргиз полу-Украјинац је по пореклу. Право име му је Владимир. Он је увесељавао девојку, збијао шале и рекао јој да он тако прича само да се она не би уплашила од авиона. Много добар човек. Био је зидар у Русији, живео је тамо осам година.

Владимир Вуковић

ДОБРО ПОЉЕ : ПРИЧЕ, АФОРИЗМИ И ПЈЕСМЕ

(„Алма“, Београд, 2021)

ЛАБУД БЕЛИ

У нашем рударском насељу нико није могао да поједе колико је могао да поједе Лабуд Бели. Томе је засигурно допринијела и његова жена Љепâ која је на астал износила све што би Лабуд пожелио. Нису имали дјеце.

Његов најбољи предратни пријатељ био је Пепика Мађар. Двометраш од близу двјеста кила. Пепика је за вријеме Мађарске револуције као голобради војник пребјегао у Југославију. Недалеко

од нашег насеља, узводно, саградио је мали мађарски салаш. Узгајао је свиње, патке, ћурке, морке. Ту су током године, скоро сваке недјеље, Пепика и Бели правили незаборавне гурманске излете. Правили би котлиће, мађарске паприкаше, рагу чорбе, гулаше, рибље чорбе, роштиљијаде. Ружа и Љепа су тада одмарале и уживале у сласним залогajима искусних мајстора.

На Дан Републике „одржавао се“ свињокољ. То је, за Пепику и Белог, био најважнији дан у години. Пепика је, попут правог панонског капетана на привременом раду у босанској забити, организовао свињокоље тако да се у сваком тренутку знало ко шта ради и гдје се шта налази. А Бели му је био ађутант. Бољег дегустатора није могао наћи надалеко. Јака желучана киселина је све с лакоћом варила – од топлих хрскавих чварака припремљених с млијеком, преко свјеже цигерице с динстаним црним луком до пека које су се служиле уз тек печени сомун из фуруне. У котлићу на ватри од суvaraка заложеној неколико сати раније кувала се свињска глава, папци, кољенице, бијела цигерица – док „месо не отпадне са костију“ од чега су се правиле шваргле, крвавице и пи'тије. Та светковина трајала је до дубоко у ноћ уз домаћу ракију, пјесму и топле салњаке пуњене пекмезом од шљива које су вриједне домаћице тога дана правиле.

Стигло је и ратно прољеће. У радној обавези су остали само најискуснији радници. Повремено би и они, у најтежим тренуцима, били мобилисани на фронт.

Бели се и на ратишту понашао као на првомајском излету. На ратиште би у војничком ранцу и у торби вукао огромне количине хране. Љепа је то све брижљиво паковала у посуднице, чинијице, кутијице.

Бели би првог дана потаманио све што је било кварљиво. Било је ту свега – гибанице, кифли с месом, курузе с киселим млијеком, ђуфти, суглијаша с циметом... Наредних дана би „рјешавао“ поховане шницле, гњечени грах, шапе, гурабије. Јео би сам, подаље од нас. Ми смо „гулили“ конзерве и подгријавали којекаква бљутава војничка јела, јагмећи се за мијешану мармелладу у дрвеним војничким сандуцима коју смо морали загријавати и мијешати с водом да би се могла намазати на хљеб. Криомице смо гледали Љешина сочна јела гутајући пљувачку.

Држећи ноћну стражу кријући би јео све што би се сутра већ покварило. У празним минобацачким сандуцима је чувао храну, а помоћни ров му је служио као трап. Када би потаманио залихе Љепине хране, прелазио би на војничка сљедовања. Увијек би први дочекао комору са храном. Из мањерке је бирао ријетке комаде меса, кобасице, сланине. Редовно се враћао по репету. Тада је и јео с нама. Сви смо знали да је незасит као ала, али смо се згражавали како га у том времену посвемашње оскудице због тога није гризла савјест.

У посљедњој мобилизацији Бели је изгулио на највишу коту фронта. Као и вазда, дотеглио је брдо хране. Знојав и запухан грцао је хладну воду са планинског врела као распламсани бик. То му је покренуло цријева, па се сјаргао испод линије одбране да обави велику нужду. Војска се „истоварала“ тик испод ровова, а Бели, Љепин чистунац, спустио се мало ниже од тог брлога не знајући гдје је минско поље. Прескачући с камена на камен, зашао је „у кукурузе“. У посљедњи час је успио да свуче војничке хлаче и дуге гаће. Спустајући се нагло у чучањ стражњицом заками минску жицу. Прасак! Уплашен поче четвероношке да пуже. Када се удаљио десетак метара од мјеста на коме је био, у полулежећем положају покуша да навуче хлаче. Под прстима осјети врелу крв која се сливала низ ногавице. Лагано прстима пређе преко стражњице, напишавши дубоку рану са лијеве и нешто плићу са десне стране. Уздрхта цијелим тијелом. Прибравши се покуша да устане, али га приземи оштар митраљески рафал. Фијук метака је осјетио као пуцањ бича изнад главе.

– Не пуцај, ја сам, Бели!

– Сунце ти жарко љубим, Бели, откуд ти доље?

– Не пуцај, Рале – узвикну Цвијо – Бели је отиш’о доље.

– Па што се не јави, крме га проболо?!

– Проћерало га, није им’о кад. Пушти то сад, ‘ајмо доље да видимо шта је шњим.

Угледаше га потрбушке заваљеног у војничком измету. Из закрвављених очију и блиједог, згрченог лица, исијавао је неки потмули страх помијешан са понижавајућим болним стидом због стања у којем је затечен. Зацвилио је као сеоско куче остављено на снијегу:

– Спасевајте ме, другови, искрварићу!

– Трчи, Цвијо, до команде! Ја ћу га пазити. Бели, роде, држ’ завој, па се тампонирај, док не дођу ови из команде.

Бели је стидљиво, грчећи се од болова, покушавао да се превије. Цвијо се убрзо врнуо, а за њим су стигли и командант линије, његов пратилац и санитарлија.

– Окрен’те се људи у страну, видите да је човјеку непријатно – наредио је командант.

– А вала и смрди у овом брлогу. Ће се ође насука, носила га добрина одавле – рече Шћепо, командантов пратилац.

– Ја га оваквог не могу превијат’. А ни ви људи га нећете моћи носити – снужено рече санитарлија.

– Шта, болан, не можеш!? Има да га превијеш под хитно! – загрми командант на бледуњавог студента медицине.

Пренеражени студент, невољно, приступи Белом отпозади. Дјевојачки њежним рукама, али са гађењем стерилног младића, очисти му ране и широким завојима обмота оба дијела стражњице, па га повеза испод међуножја. Бели је оборене главе трпио болове. Само је повремено болно отпухивао себи у браду. Санитарлија је на лицу мјеста констатовао да се ради о прострелној рани и да је оштећен само велики сједални мишић и да кукови нису повријеђени. Гелер је прошишао само кроз дебело месо. Умотали смо га у шаторско крило и положили на носила. Цвијо није могао да издржи, а да не добаца Белом:

– Е мој Лабуде, гузица ти умало дође главе.

Од муке се насмијасмо.

Нас осморица упртисмо потрбушеног стокилаша предратном планинарском стазом. Док су четворица носила, преостали су подупирали. Камење се котрљало низ стрме литице покретано нашим тешким корацима. Пењали смо се и спуштали, посртали, запињали, савијали, клечали, јечали, псовали, за језик угрзали. Знојави, изгребани, подерани, гладни, жедни,

прљави и бијесни – стигосмо до санитета. Бели који је сво вријеме шутио као заливен обрати нам се неким понизно-молебним, али свечаним тоном:

– Браћо моја, напатих ја вас. Остало је горе у мојој торби и ранцу доста хране. Подијелите то. Гре’ота је да пропадне.

Данко Стојнић: „Мода“ (2021)

Ђуро Косановић

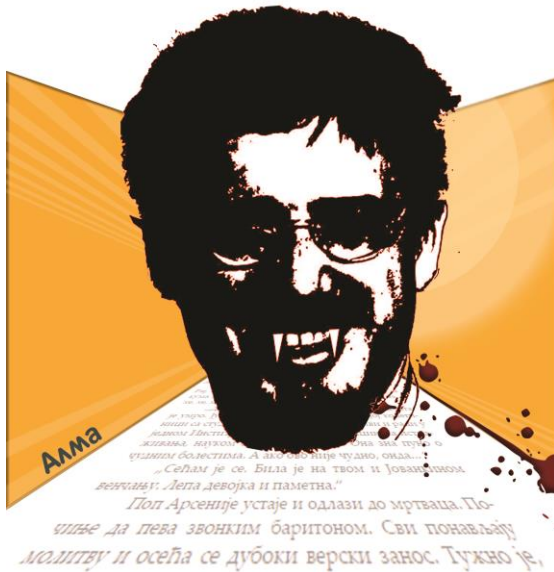
ПРИЧЕ СА ГУМНА

(„Алма“, Београд, 2021)

„КЕБРИНА ЈАМА“

Ђуро Косановић

ПРИЧЕ СА ГУМНА

чео је деда. – „Зна се само да је био зао човек, проклет. Много је пио, тукао се по селу, убијао... То је било мрачно време. Био је богат, имао је предивну кочију, краљевску. Током једне пијане ноћи, док је као ветар јурио селом, снажна муња је ударила испред њега и направила процеп у земљи. Пропао је са све кочијама, уз јаук од којег се ледила крв. То је била казна...“

„Али, деда, па тада је умро. Не морамо га се више плашити?“ – збуњено сам упитао.

„Ђаво се умешао, синко. Већ неколико дана после његове пропасти почела су говоркања по селу. Људи су опет били уплашени. Причало се да

„Она је одувек била ту, док су наши стари још шетали овим шумама.“ – говорио ми је покојни деда.

Ја сам уплашено гледао у левкасту јаму, напуњену разним отпацима и смећем. Бојао сам се тог вртлога, тако сам је замишљао. Налазила се у близини наше шуме, на месту где ливада прераста у шуму.

Звала се Кебрина јама. Ту причу сам знао од своје пете године, када сам почео без старијих да крећем у истраживања природом богатог краја. Морао сам научити да се чувам.

„Нико не зна ко је био Кебра, Ђокице! Ни када се родио, ни ко су му били преци.“ – започео је деда.

ако неко упадне у ту јаму, коју је муња обликовала да буде као замка, Кебра пружи руку и увуче га у утробу земље. Зато буди опрезан, не прилази том проклетом месту. Вековима касније људи су бацали смеће и отпад на то место, да га обележе, да увек знају где је. Само се ти не клони.“

Дедина прича ме је плашила, али ми је и будила истраживачки дух. Моје детиње мисли су биле храбре. Хтео сам да ослободим село тог проклетства, да испаднем јунак, јер у мени тече поносна предачка крв.

Кришом сам узео шибице од бабе, мало бензина сам сипао у флашу, и кренуо у јуначки поход.

„Ништа није јаче од ватре.“ – мислио сам. – „Сипаћу бензин у јаму и запалићу је! Онда ће сви бити поносни на мене.“

стигао сам до циља. Бојажљиво сам пришао ивици и погледао. Чинило ми се да је рупчага тога дана била ведрог, чак љупког изгледа. Узео сам флашу са бензином.

„Морам прићи ближе, треба сипати у сам центар.“ – мислио сам.

Бљесак времена је зазујао док сам се нашао изгребан у јами. Вриштао сам и чупао велике бусенове земље измешане са отпацама, док сам покушавао да се узверем. Зачуо сам језив звук, гребање или скичање. Погледао сам и испред себе угледао грозну, буђаву шаку како израња из земље и хвата ме за ногу. Безданна болна гримаса ми је искривила лице.

Али тада сам изнад себе угледао нечије лице. Био је то шумар Миле. Скочио је у јаму и отпочео борбу са поганим, нечастивим, некада људским бићем. Отргнуо ме је из те усмрделе руке и избацио на ливаду. Изгубио сам свест.

Када сам дошао из сенке, угледао сам забринуто дедино лице. Насмешио се благо када сам отворио очи. Бака је плакала.

Устао сам полако, док ми је марш свирао у глави и ужаснуто погледао у огледало на зиду, поред мога кревета. Тај обрис у огледалу је носио мој лик, али му је коса била потпуно бела! Остарила од ужаса.

Шумара Милета никада нису пронашли.

Драгица Миленковић

КОРОНА : ПРИЧЕ

(„Алма“, Београд, 2021)

СЕЋАЊЕ

Ти пред факсом стојиш, мене чекаш. Поглед ми пред твојим у страну побеже. Ветром рашчупане косе, нежне мисли крију. Без поздрава прођох. Ти, поражен, за ногама потрча.

ПЕНЗИЈА

– Докторка, недостајали сте нам. Без вас се не може. Не остављајте нас више. Не идите од нас.

Лепе речи после дужег одсуства због ковида. Лепе речи пацијента за крај, за последњи радни дан. Дан кад сазнах да сутра морам на годишњи одмор а онда у пензију.

Кнедла у грлу.

КАЋУНИ

Уморан од посла, жуљевитом руком, пружио ми је букетић каћуна. Предивне, нежно плаве цветиће. Да у мом срцу цветају. Мој отац.

НОЋ

Будна дочекујеш јутро, дуга је ноћ. Пружаш ми руке своје, дуга је ноћ. Журиш у вечну таму а дуга је ноћ, мајко.

ПОСРТАЊА

Тетура парком са флашом пива у руци. Другом руком неког као да гура од себе. Наређује му да одступи, остави га на миру. Застаје, виче сам на себе. Подбуо, црн у лицу. С неким би да се туче. Саплиће се. Наслоњен на стабло липе, испија пиво до дна. Дуго загледа празну боцу. Покушава из ње још коју кап да исцеди.

– Зар ти није доста понижења, срамоте. И после шлога... Не остављаш ту флашу.

– Ово није иста флаша. Није од јуче. Није и од пре пола сата... Ко си ти?

– Твоја жена, бедо. Пијандуро...

– Ја немам жену... Пијана си... Остави ме...

Тетурају парком. Вичу. Саплићу се. Гурају. Он опет покушава да исцеди још коју кап из флаше. Пада. Жена га вуче. Обоје су у леји цвећа. Чупају биљке. Он се смеје.

– Изволи цвет, душо...

Тоне у сан... Хрче.

Она плаче. Чупа косу.

Хвала. Удајом за њега, спасила си мене беде. А био је тако драг, фин... некад...

ТРЕШЊЕ

Увек си говорила, мајко, да од трешања оздравиш. Ево, доносим трешње окаснеле на гроб твој.

ХОДАЊЕ

Прве кораке научила си, као дете, уз помоћ мајке. После операције, са мнош, учиш поново ходати. Прелом карлице и опет учење ходања са штакама и без штака, са мнош. Прелом бутне кости. Одбијаш ново учење ходања. Штаке не желиш ни погледати. Уморна си од ходања.

Данко Стојнић

ЈЕДНА ПРИЧА НЕДЕЉНО

(„Алма“, Београд, 2021)

Путовање кроз време

У ствари, нисам путовао кроз време, сем у мислима, или у сновима.

Пада ми на памет једна таква „авантура“ у коју сам доспео посредством неког Миодрага, који се гнушао надимака, па ниси смео да га зовеш Мића, Мики или што слично. Уз то захтевао је да му вокатив имена буде неправилан, Миодраге, и уопште, да му се име што мање мења, чак и помиње у разговору. У писаним документима, служио се само номинативом свог имена. (Либим се да кажем, јер звучи сувише неуверљиво, да му је презиме било Заменица. То је, иначе, ретко презиме. Наводно, потичу из Далмације.)

Данко Стојнић

ЈЕДНА ПРИЧА НЕДЕЉНО

Алма

Миодраг је био машински инжењер. Имао је доста пријављених, а и приличан број остварених патената. Међутим, времеплов, као што се зна, никада није пријавио. Да не набрајам своје претпоставке, сигурно је имао добар разлог да тај проналазак остави у тајности. Та справа се, укратко, састојала из једне хоклице и металне вангле, која се стављала на главу. Све је деловало једноставно, али, принцип рада те справе никада нисам сазнао. Сигурно се радило о нечему што није баш безазлено, јер он сâм никада није

сео на ту хоклицу, већ је вешто проналазио нас, наивне заморце да нас шаље „кроз васиону и векове“. После би нас пропитивао и записивао сваку нашу реч. Чак би нас терао да цртамо шта смо видели, а понекад би нам о врат окачио фото-апарат да сликамо све што би нам се учинило интересантним. Али, никада нисмо имали прилике да видимо те своје успомене. Све је то он чувао под кључем.

У мом случају, или је у питању била нека грешка, или су ствари по природи тако непредвидиве. Наводно сам послат у будућност, али као да сам управо сада изашао на улицу! Остадох у садашњости, то сам помислио. Ама баш ништа се није променило! Само је био чудан један огромни пано (такозвани билборд) на коме је бљештао натпис „КО ЗНА ДА ВИДИ САДАШЊОСТ, ВИДЕО ЈЕ БУДУЋНОСТ!“ То је, у ствари била реклама за филмски фестивал, којег, у наше време, још није било. Једино по томе сам знао да сам, ипак, коракнуо у будућност.

После сам молио Миодраг(а) да ме пошаље у мало даљу будућност, или у прошлост, али није пристао. Наводно, хтео је да избегне здравствене последице које бих ризиковао поновним седањем на хоклицу и стављањем вангле на главу. Моје сведочење је ипак забележио у свој тефтер. Једном сам тајно завирио у тај тефтер. Натпис са паноа из мог сведочења записан је погрешно: „КО ЗНА, СВАКА МУ ЧАСТ!“ Ако све тако „ревносно“ ради, мала је вајда од његовог тефтера.

Мића Живојиновић

УСПУТНИЦЕ

(„Графоклима – графика“, Врњачка Бања, 2019)

✱

Био је рупа. Зато су га окрпили.

✱

Боље да те код куће бије жена него код љубавнице малер.

✱

Будимо озбиљни! Пређимо на шалу.

✱

Враћам орден! Дајте ми заслуге.

✱

Врхунац дресуре – цукела шета пса.

✱

Грађани су нам добростојећи – у градском превозу.

✱

Да га обесе, вешала би у странку донео.

✱

Жена и ја дишемо једном душом. Њеном.

✱

Јаје је увек скупље од јајаре.

✱

Код нас и просут зејитин по оделу, пролази као уље на платну.

✱

Косово је добило независност. Наше учешће није занемарљиво.

✱

Минут до дванаест је најдужи минут.

✱

На доброј жени лежи кућа, а на мојој цео солитер.

✱

Не зна се да ли је криминал на власти или је власт криминална?

✱

Није ми што је власт жалосна, него што је опозиција смешна.

✱

Нисмо више голи и боси. Завили су нас у црно.

✱

Нисмо истакли белу заставу. То су нам гаће на штапу.

✱

Персирајте му! Није сам са собом.

✱

Пијан од ракије – разбије чашу; пијан од власти – разбије државу.

✱

Политичари су као музиканти. Кад одсвирају своје, напуне џепове.

✱

Посенилио. Прича како је било.

✱

Радницима скидам капу! Кожу су им други скинули.

✱

Разум има снагу док снага има разум.

✱

Шта нам вреди колективна свест, кад немамо појединачно памет.

Tomislav Supek

HRVATSKA ZANOVIJETANJA 7

(„Studio moderna“, Zagreb, 2020)

✱

Adut iz rukava je slabiji od eura iz džepa.

✱

Ako dođe do novog rata – nisam kod kuće.

✱

Anonimna dojava o bombi u kući ministra.
Pregledano svih sedam kuća – radilo se o lažnoj dojavi.

✱

Ateist sam. Pa što mi Bog da.

✱

Vlasnik firme uključio se u mjere štednje. Pije viski bez leda.

✱

Gdje SAD izvozi demokraciju, Europa uvozi migrante.

✱

Gužva u raj. Hrvatski mafijaši krivotvorili ulaznice.

✱

Dok su bile čiste, novinama smo čistili prozore.

✱

Evolucija je negdje pogriješila. Proizvela čovjeka, ne i ljude.

✱

Žene slave dan, a ne godinu rođenja.

✱

Ide na nudističke plaže. Traži supruga po mjeri.

✱

Izvoz pameti povećava izgledе vladajućih na izborima.

✱

Ikea me razočarala. Kupio sam švedski stol, a on prazan.

✱

Istina i činjenice su na našoj strani. To nam otežava sudski proces.

✱

Malim zemljama EU velike zemlje pomažu da ostanu male.

✱

Naš zdravstveni sustav je već odavno na respiratoru.

✱

Od svih europskih vrijednosti, najviše cijenimo subvencije.

✱

Odgojen sam da budem marljiv i pošten. To ispaštam cijeli život.

✱

Pad nataliteta. Previše smo se pouzdali u domaće resurse.

✱

Razbolio se vozač vozila u bolju budućnost, a ponestalo nam je i goriva.

✱

San umirovljenika – umrijeti zdrav.

✱

Sve je bilo spremno za svadbu no spasila me korona: mladenku su odveli u karantenu, mene u samoizolaciju, a matičara na respirator.

ИЗ РУКОПИСА

Никола Оташ

ПРИПОВЕДАЧ

Прочуло се у неком селу, о неком чо'еку из приче, уз причу с колена на колена ишла је прича о приповедачу, који непрестано прича приче не-испричане и непричане ником до само њему причалици, а звао се:

Причан Причалица, да таквог имена и презимена он беше. И дође ти он једнаред у наше село, баш на прело, пред баш тај празник беше у време поста ућутанија, а наше село баш тако и беше звано: Непричава.

Седи ти он тако, око њега се скупила чељад, стара и млада, мушкиње и женскиње, фруле без писка и добоши без кожа. Повата се народ у немо коло, па трупа босонога по посутом нечујном песку и све подврискује, из стомака угутава звуке, све заиграло, сви запевали и отварају уста, говоре, мрдају уснама насмејаним и немим. Тад ће ти, Причан Причалица устати, подићи руку у знак да обрете пажњу, те сви заћуте и ослухну ту његову причу испричану у гласу тишине дубоко у њему. Ене, крене та његова нечујна прича из Непричава. Људи не дишу, ослушкују ту његову тишину испуњену и преточену у причу; сви наједаред у неми глас смеју се нечујно, те након тога, ридају, плачу безгласно, климају главом, мрште се, бол болују, те на крају приче, сви загрљени, рукују се, мире и љубе.

Прође и тај пост ућутанија у селу Непричави, те и сав народ све у до наредног поста ућутанија прича ту његову испричану причу, коју неослухну и нечу нико, а сви су је отад знали и причали дубоко у тишини себе.

А он отиде даље, ко ће га знати где и коме у ком сад селу он прича његове приче, на неком поселу пред неки празник, што их има вазда, више него и даница у години.

Чим се састану два чо'ека из два села, они прећуте о њему, све знајући да је и код њих био и све им потанко ућутио приповедајући.

И ево га иде путем ми у сусрет лично он: Причан Причалица, чим ме спази, место поздрава он поче да ми приповеда, причу мимоилазницу ућутану у пролазу незастајкујућу.

И ето, не чу ни ја ту причу намењену мени, успричану у њему.

А ви, уколико нисте још нечули таку причу, од так'а чо'ека, ослухните, сваког у пролазу, мимоилазећи се ш њим запитајте га ћутећи да л' се можда зове: Причан Причалица, те ако оћути, знајте то је он...

Стеван Шарчевић

О ЧАНТАВИРУ, ЖУЖАНИ И НАДВОЖЊАКУ

Тата је био тих и неупадљив човек, по занимању просветни радник, а у Чантавир га је довела професија. Кад сам се родио, био је директор сеоске школе.

Детињство ми је углавном било баш како треба, са све лутањима по сокацима и воћњацима, свињокољима у новембру, летовањима у Сутомо-ру и пластичним сандалама.

Једног пролећног јутра у Чантавир су стигле грађевинске машине и постало је весело. Посвуда је било песка и шљунка за беспослену дечурлију, а година је протекла у општем весељу распојасаних балаваца. Радници кô радници, како дошли, тако и отишли. За собом су оставили широку асфалтну траку какву никад раније нисмо видели.

Невоље су почеле много касније, негде у време кад сам почео да се удварам Жужики, онда када се новоизграђени пут прозвао Е-5 и прикључио трансконтиненталној саобраћајној мрежи. Сироти пилићи, гуске и мачори гинули су у мноштвима при сусретима са позаспалим возачима холандских шлепера и турских цистерни, а богомаи и бициклисти су на једвите јаде живе главе износили. Па опет, све је то мене мало дотицало. Управо сам откривао тајне путености и једноставно нисам имао времена за локална трачарења.

Жужу сам упознао на Тиборовој рођенданској прослави. У ствари, осим дома културе, кућна окупљања су била једини догађај вредан спомена за неког ко је имао вреле године, као ја тада. Мислите да су клинци по селима били другачији од вас? Ма јок. Исто тако су били жељни свега, укључивши и приказивање пред вршњацима. То је било време минића и прозирних блузица, а Сегедин је био близу. Каква год селендра Чантавир био, преко гране смо били „Југо“, западњачки олош препуних новчаника. Тако је и моја Жужана, захваљујући мађарским бутицима, деловала попут холивудске старлете.

– Серетлек, Милан, о како те серетлек. – тепала је својом необичном комбинацијом мађарских и српских речи и заиста ме је волела попут кује у терању. Били су то дивљи дани.

Ђаво је однео шалу кад је једне летње вечери снаш Тону по врелом асфалту размазала нека италијанска камиончина и збрисала у Мађарску. Мада сам био голобрадо штене, добро се сећам силних расправа око изградње надвожњака над кобном магистралом. Бојажљиво се шапутало да је матора петљала нешто са црквом и нечистим силама, али то су била тек шапутања у по гласа. О другоме се ту радило и нешто се морало предузети како би се опасна деоница некако обезбедила. Састанчило се по месној заједници, у Лацикиној кафани и у дому културе, али без икаквог резултата.

Целу сам ту причу заборавио кад сам отишао на студије у Београд и тек тамо схватио зашто је мама тако неизлечиво мрзела Чантавир. Град је био светло и провод, живахност и слобода. Жужану сам убрзо преболео, јер све ми је било на располагању. Сањица је била из Скопља, Михела из Самобора, Јадранка из Сплита и све су биле прелепе и податне. Слушао сам Рамонес и Дисциплину Кичме и удисао живот какав нисам ни слутио да постоји. Било је време њу вејва и све је врцало од љубави и слободе.

Интересантно, колико год да сам уживао у том новооткривеном рају, управо сам се тамо по први пут у животу сусрео са звуком сирена. Означиле су Титову смрт и завршетак једне епохе, мада у то време нисам тога био свестан.

Када сам дипломирао, вратио сам се у Чантавир и мрзео га тачно колико и моја мајка. Била је то учмала средина и никако нисам разумевао како сам се некада тамо добро осећао. Жужа ме је тешила и једне вечери ми рече да јој је снаш Тона некаква рођака, мада ми није била најјаснија породична веза између покојне Буњевке и развратне Мађарице. Сећам се да се причало како покојну снаш Тону увелико виђају како шећка око међународног пута, али сам то, наравно, приписао сељачком сујеверју. И ко би га сада знао, можда је управо захваљујући тим булажњењима најзад и изгласан самодопринос за изградњу надвожњака, упркос жестоких породичних свађа и обазривих псовања државе, најчешће у Лацикиној кафани и уз пиво пред Габоровим дућаном. Шта било да било, недуго по том успеху локалне самоуправе, ја сам добио посао у Новом Саду и побегао из села.

Чим сам поново намиписао град, заборавио сам Чантавир.

Вратио сам се пар година касније бежећи пред војном полицијом, остављајући неколико цура с којима сам се мувао и посао који ионако нисам волео. Јест' да ми се није враћало у Чантавир, али ми се још мање гинуло у некој славонској вукојбини.

Првих дана сам уживао у маминој кухињи која је будила сећања на детињство. Готово ми је долазило, док сам је гледао како кува, да урадим домаћи задатак, али пошто је то време одавно прошло, закрпио сам ограду

на кокошињцу и очистио бунар. Жужика је у то време већ била удата жена, па сам се морао одрећи хопа цупа забава с њоме. Причало се да је имала стомак до зуба пред олтаром, али слабо су ме занимала локална оговарања.

Мама ме је помало нервирала непрестаним мргудањем на тату због огромних издвајања за месну заједницу, као да је сам самцат донео одлуку о самодоприносу. Изгледа да није био једини коме је жена засела за врат, па је гомила што цевчи пиво пред дућаном и расправља о сусретима са покојном снаш Тоном постајала све бројнија. Мало је ко могао поднети звоцање кућне полиције због бесмислених трошкова из ионако опустошених кућних фондова.

Неколико пута ме је Жужика спопадала на улици или пред дућаном, убеђујући ме како има нешто важно да ми саопшти, али сам гледао да избегнем било какав контакт с њоме. На мување са удатим женама у Чантавиру се баш и није благонаклоно гледало. Међутим, њено наваљивање и пусте сеоске улице су полако почеле да ме бацају у апатију, а мамина храна ми је, у ствари, била јако тешка за варење. Једва сам чекао да здимим оданде.

Чим се опасност од мобилизације стишала, вратио сам се у Нови Сад и отворио сопствену адвокатску канцеларију. После тога је матори набавио мобилни, па сам се све чешће чуо с њим и редовно ми је саопштавао вести о напредовању изградње надвожњака. У почетку су ми његова помињања снаш Тоне била смешна, али кад се у причу убацило и Жужикино дете, почео је да ме плаши, па сам га замолио да прекине. Оно што је спадало у домен реалности било је да су се радови на надвожњаку отегли годинама. Радници су се појављивали, па нестајали, али новца никад није било довољно. Мало, мало, па би се проглашавао недостатак средстава и мештани би изгласавали нови самодопринос. Тата је постајао све нерасположенији и некако сам знао да му мама и даље пребацује због кућног буџета.

Надвожњак је завршен петнаестог марта хиљаду деветсто деведесет девете. Пролеће задње године двадесетог века. Тата није деловао посебно еуфорично кад ми је то саопштио, па сам и сам вест прихватио као рутинску. Већ следећег месеца ствари су кренуле по злу. Прва лоша вест је била да се моја Жужана бацила под точкове захукталог међународног воза, а друга ме је много директније погодила, јер се Нови Сад одмах нашао на удару бомбардера и живот више није био безбедан. Шта ми је друго преостало него да се још једном вратим у Чантавир!

Мештанима сам рекао да је у Чантавиру опуштеније него у Новоме Саду где тих дана нико и не свраћа у моју адвокатску канцеларију. Није да је било неке посебне забаве, изузев вечерњих окупљања испред Габорове

продавнице. Ту су сељани пили пиво и чекали авионе. Сирене би их најавиле, а онда би се уз тутњаву уздизали из Мађарске и пролетали ка неком циљу у Београду.

– Сиђи доле да ти јебем матер! – викали су, а понеки би их гађали празним пивским флашама. По завршетку представе мештане би прошла еуфорија. Прешли би на ракију и препричавали страшне приче о ноћним сусретима са снаш Тоном. Наводно је надвожњак постављен тачно изнад места где је погинула, па нема спокоја од окаснелих галамција. Глупости, мислио сам, али нечим сам се морао забавити, зар не? Како било да било, село је имало надвожњак, па су сада мужјаци много лакше излазили на крај са супругама. Што год им пребацивале, једноставно би им споменули њихово претходно звоцање око самодоприноса, проглашавајући их ћуркама.

И код куће се стање окренуло и мама више није имала аргумената. Кад год би почела са својим рафалним жалопојкама, тата би јој читао буквицу упирући прстом кроз прозор ка монументалној конструкцији надвожњака који се попут дуге надвијао изнад села. Морао сам признати да је матори у праву. Кокошке, бициклисти, мачићи и бабе при повратку с пијаце више нису имали разлога да дрхте при помисли на подивљале шоферчине и њихове монструме. Додуше, и саобраћај се проредио, али надвожњак је стајао постојано као клисурина, сведочећи о огромним одрицањима становника Чантавира.

Ни те ноћи није било много другачије. Вратио сам се кући помало нацврцкан из дежурства пред продавницом, саслушао татину литанију о значају надвожњака и легао да спавам. Пробудила ме је тутњава и у почетку нисам много тога разумео.

Тек идућег јутра, док су Чантавирци у чуду трептали тражећи погледом монументални бетонски лук што им се колико јуче надвијао над селом, схватио сам да је неки припити сероња из натовског супербомбардера истресао гомилу експлозива на Чантавир, као прстом у дупе погађајући управо тај јебени сиротињски надвожњак.

Неколико дана после тога, трактори и мештани ништа друго нису радили но рашчишћавали грдне комадине бетона расутих по магистралаи. Не би било згодно да их казне због ометања саобраћаја.

Кад је посао најзад довршен, кучићи, коке и гуске се вратише старој маршрути, а мештани пиву и ракији пред продавницом, не могавши да истрпе кокодакање распомамљених супруга због залуд сјebаних пара.

Знате, постао сам после тога помало хистеричан. Све ми се чешће привиђала снаш Тона, па сам недуго после тога побегао у Нови Сад.

Никад се више нисам вратио у Чантавир. Предао сам се неком полу-животу у коме сам непрестано мењао партнере. Радојка, Бранкица, Милена... Ко би их све попамтио!? Кад је мама умрла осам месеци за татом, кућу смо будзашто продали преко неке агенције и поделили паре са братом. Знао сам у то време размишљати о томе коме ли ће моја имовина припасти кад ме више не буде било, јер деце нисам имао. Некако су изостала са листе мојих приоритета. Све је то нестало у годинама што су након тога пролазиле, свака гора од претходне и можда се више никад не бих сетио Чантавира да ме у сновима све чешће не обилази снаш Тона, високо уздижући свој кљакави средњи прст према мени.

Анђелко Заблаћански

ИСПОД ЈАСИКЕ

ТРАЖИМ

Десанки Максимовић

Не остављај ме саму
сред немузикалне светине,
могу ме повести путевима без вида
у најгушћу таму,
не остављај ме ту где за стих се не гине:
међу песницима без стида.

Не остављај ме без тајне:
у песми, у стрепњи, у било чему;
с њом знам само како шапућу траве,
како су нечије очи сјајне,
или како реч убија тугу голему
негде између сна и јаве.

Не остављај ми тишину,
јер о њу ћу се саплести на свом прагу,
у себи тражећи очи свих предака
и оправдање за ову празнину:
у којој не чујем песама слику драгу,
већ звона нејака.

Не тражи ми обећање
да умем и могу вечно да трајем за те,
још нико није и нећу ни ја,
али веруј ми, од тебе зависи моје постојање,
мој лик ће с тобом бројати сате,
у твој сјају он ће да сија.

Али кад на самом крају
за себе и друге потражим помиловање,
реци – то није слабост него велика снага,
свих који траже и оних који га дају,
јер спас је покајање –
с вером да дух нам је испод кућног прага.

9. јануар 2021.

ИСПОД ЈАСИКЕ

Милану Ракићу

Уцвале речи усред бистрика у мутној бари,
Локвањи бели и жути, лотоси сном опијени;
У мени црна орхидеја кô злодух тихо стари,
А сва ми лепота врисне поносно у једној жени.

Искрено сам лагао другу кипућим страстима
У тмасти тишине с почетка и речи на крају,
Желећи да бар једна ме помене у молитвама,
Кад страсти и понос ширину душе упознају.

Тад запеваћу криком светици с камене плоче,
Вапаје да чују преци и сви потоњи моји
И Ти, коме пречесто окренусмо леђа, Оче.
О, колико боле мог рода вековни неспокоји.

И кад јасика у мом погледу тихо затрепери:
Знаћу, све што у дамарима беше, минуло је
И песме остаће само којима се љубав мери,
Док сред тишине у свему још куца срце моје.

8. јул 2020.

Динко Османчевић

ИМУНИТЕТ КРДА

✱

Млади су наше златне резерве, депоновали смо их у иностранство!

✱

Кад стекнемо имунитет крда, бићемо мирни до клања.

✱

Више не могу опсовати државу, немам шта!

✱

Дресура је једини спорт у коме магарац може да јаше коња.

✱

На Балкану је лаж највећа истина.

✱

Висибаба најављује прољеће, а виси и деди, и већ одавно не најављује ништа!

✱

Поштујте своје претке, мајмуни једни!

✱

Некада су дјевојке својим будућим мужевима плеле накурњаке.
Да им буде топло око срца!

✱

Колико пара, толико музике, свирам ко ми како плати, повјерио ми се
фудбалски судија.

✱

Сваку рђу мораш подмазивати.

✱

Политичка укрштеница: Политичар са слике један усправно, волио би да види политичара са слике два водоравно!

✱

Они који нису хтјели да им вјечно продају маглу, ухватили су маглу.

✱

Није важно колика ти је игла, важно је да задовољиш пацијента.

✱

Након честих заједничких дежурства, медицинска сестра може добити промакнуће, а доктор инфаркт.

✱

Медицинари нас цијепе, а политичари деру!

✱

Енглези су давно снимили Мућке, а ми их и даље гледамо.

✱

Кад нам вођа прдне, народ се усере!

✱

Перите руке, и Понтије Пилат је вјеровао да је у прању руку спас.

✱

Преклапање Васкрса и Првог маја јасна је симболика да радницима једино Бог може помоћи.

✱

Рекох јој да желим бити њен. Одговорила је да нисам свој!

✱

Мозак нам је златан чим нам та толико испирају.

✱

Некада Бољи живот, а сада боли живот.

НОВИ ГЛАСОВИ

Винсенс Лоренс: „Глава“ (2021)

Кристина Бабић

БУЋЕЊЕ

На међи двије ријеке стајала сам окамењена.
Хоћеш ли нам икада опростити, природо?
Хоћеш ли, као стрпљива мајка несташном дјетету,
заборавити наша недјела?
Хоћеш ли гријати промрзла срца наша и даље,
и када те човјек потпуно занемари
и олако схвати.

Хоћеш ли пјевати
као што си пјевала
када смо те мучили,
позајмљивали од тебе не враћајући,
када смо лист по лист
од тебе, крадом
отимали
као да нам хладовина
никада више затребати неће.

Ево ме,
стојим погнуте главе пред ријеком која ме појила,
ево њеног се гнијева бојим,
јер она уплашена,
она бијесна,
она жестока
говори маленом човјеку
са жељом да га пробуди.

Ево ме,
гледам како камен о камен се љуби,
гледам како се грчевито стишћу
и не дају,

јер гдје је човјек руке своје ставио,
гдје је човјек прстима својим раскопао мокру, плодну земљу,
ту се камен претвори у прах,
ту се вода води више не врати,
ту се омеђено небо никада више с травом не пољуби.

Као да гледам у очи пораз човјечанства,
гдје се давимо у бујици мисли
као у рјечним брзацама
који нас одводе у вирове своје
и пријете да нас никада више неће вратити,
ако не подигнемо калпаке наших капака
и срцем ако не послушамо шапате вјетрова с мора који долазе
још једном да бијелом заставом завиоре
погубљеном и несвјесном човјеку,
човјеку који не мисли на сјутра,
који од своје дјеце позајмицу немилице троши,
не питајући има ли чиме да плати немар
који ће једном скупо да га кошта.

Гледај како се на истоку злати ново сунце,
хоћемо ли се већ једном загрлити
и даривати наше сузе
да суву земљу натопимо.

Гледај како овдје ни вријеме више не постоји,
на међи двије ријеке,
ја,
дијете ове земље,
ја,
жена босих стопала,
ратница са зеленим бојама преко сунцем помилованих образа,
слушам брезе како говоре
и дишем последњу њежност коју ми трава даје,
милујући кораке којима је газим,
срећна што живи своју сврху...

Гледај како се претачу
љепоте једна у другу,
и како једно без другог нити постоји,
нити има смисла...

Када ћеш се пробудити, човјече?!
И када ћеш се сам са собом помирити,
чист као суза...

ПРЕВЕДЕНА КЊИЖЕВНОСТ

Данко Стојнић: „Нешто што није вредело описвати“ (2021)

Ивајло Диманов
(Бугарска)

АСТРОГНОЗИЈА

* * *

Не верујем у блага бајковита,
не верујем звездама...
Не верујем у легенде и чудовишта,
не верујем лажима и истинама!
Не верујем пророцима и маршалима,
не верујем у лутрију и лото.
Не верујем разним светлим идеалима,
не верујем сузама и гитарама.
Не верујем лековима и видарима,
не верујем пријатељима...
Не верујем ни својим очима –
да ли се враћаш?
Не кажи ништа, верујем ти.

* * *

Измислио сам те –
да има коме да певам.
Заволео сам те –
да имам о коме да мислим.
Поверовао сам ти –
да имам у кога да се поуздам ...

Сада те мрзим,
јер сам те потражио
заборављајући да си измишљена.

АСТРОГНОЗИЈА

Те вечери
Звездочатца у парку нема.
Опет је отрчао за неком
кометом.
а с тријумфалног лука
сплетеног кестенима
у траву пада
низ тужних узвика.

Неочекивано
киша се напали
с јасним предосећањима
синоптике.
Лето затвара свој куфер
с дахом успомена
и јевтине мастике.

Шедван је
измучени проповедник,
прикован жеђу јеретика.
Ујутру по мраку
Циганчићи сироти
траже има л' у води
бачених златника.

Скоро ће јесен
доћи бледа, равнодушна,
јесен – узрок немира свакаквога...
И у празном парку
на дрвећу ће да шушне
да не верују слепо
у људе и у Бога

Превео с бугарског: Милан С. Димитријевић

Серхиј Жадан

(Сергій Жадан, Украјина)

ИСЛАМ

исламом ти почиње јутро
перлама ушивеним у кожу жена
златом сутона у тихим заливима домова
замрзнута риба
над којом се сагиње жена
радни дан републике
мрље од чаја на топографским картама
успоставља се топла континентална клима
плати на ослобођеној територији
ислам небеса
ислам пљускова
задихани жути ислам

ислам ти је ова земља под ноктима
струја на сто десет волти у спаваћим вагонима
родбина је долазила натенане и како следује
више се не могу спрати ови натписи и криптограми
ето их – снажне мушке руке
пожутеле тетоваже на снажним мушким телима
слогани борбе трагови комуналног блуда

ислам паперје с топола дан уставности
сваки пут остављати нешто недоречено
остани ако си одрастао тамо где си
само неколико ствари –
школски пригушени порно
из деветсто деведест прве године
јеврејски домови насељени бољшевицима
твоји учитељи не знају шта те друго могу научити
знање поступно ветри као вино

остављајући само боју алкохола
пријатељи с којима си спавао и које си волео
нарезују нове браве

он ће лелујати као застава на ветру
уз звуке са слушалица
уз шапат анђела што уморно певају божићне песме
помажући се немачким усним хармоникама
овај тинејџерски ислам крадених стимулатора
хладни ислам наруквица црни ислам тајних складишта
ислам нумерисаних ћебади оцарињених фотокопир апарата
весели ислам амонијака гвоздени ислам
аутобуских линија ноћних емитера утвара светао
растрган и испресован жучни ислам
непокорен мобилан високоексплозиван

кад се град буди у јунској ноћи
прве се појаве на светлу
киселе налепнице огласа
и жестоки, оуглани туберани
чујеш како се сунце помера на зеленом небу
чујеш како пребира пераја у купатилу
ислам поткожних инјекција
ислам затворених прелаза
ислам са леве обале победа

од раног детињства је као губа ова победа
као да растеш на напуштеном аеродрому
шијући комбинезоне од старих падобрана
и остављајући под кључ митраљеске реденике
ето тако отаџбина дарује право на борбу
само треба памтити од најранијег детињства:

армија победника укрцава се у ешалоне
неко истрчава из вагона процесија почиње
заобилазећи разбијену демаркациону линију
ова победа што воња тешком официрском обућом
стигме трофејног сифилиса

пешадија коју они чисте
као шкољке из ровова

армија победника добија дуван и маскирну јакну
борци се враћају на ослобођену територију
говорећи јеси ли видео какву смо територију ослободили
али победа бледи са филмске траке
тако се деца враћају у породице где их не воле
у породице где о њима не говоре не спомињу их
будући да се и нема шта спомињати

армија се распада
разносећи милитаризам
као знање да се више не заборави
до смрти ова црна поезија туге
стомачне тегобе тешка вагинална љубав
генералска муштика са опорим мушким укусом

да би годинама у сваком поколењу
била ова црева – набијена меким украјинским црноземом
њихови војници који читају поезију у кожном повезу
комесарска силаботоника
весели насмејани угро-фини
када су ђоновима отварали врата
када су одлетали у небо
и изводили војске из градова
као слова на папиру
као нафту из белих тканина
као глупости из главе

све због тога што не можеш да се решиш неких ствари
најслађи и наболнији предмети –
баш из детињства
остаје њихова победа и њихова лица
свега неколико предмета
за остатак живота
бљувотни совјетски поп с краја четрдесетих
винил орлеанског цеза

мрви се као чоколада
армија победника укрцава се у ешалоне
да би се кретала у источном смеру
да би се изгубила у ваздуху
без могућности да се било кад врати
на њоме ослобођену
територију

ево вам замрзнута риба под кожом река
ево ти пријатељи из детињства зајевани независношћу
сваки пут после јела
постројена парада под прозорима основне школе
ми смо заједно расли чак смо надживели отаџбину
у којој смо се родили
одрасли тинејџери обријане мокре слепоочнице
гимнастичка опрема у спортским салама
мирис мензи и дечије одеће
памтиш ту радост
будити се из сна у јутарњој тишини
излагати се леденој мартовској киши
препознавати један другог у сутонима
па ми смо заједно расли
настојећи да ипак одрастемо
да једном приликом после обеда
избацимо из свих радионица и спортских сала
совјете

као да они могу избрисати све из твоје душе
као да ови пожутели амблеми на телу твоме
лепљива топографија коже
нису до саме смрти?
зар је могуће да заиста не памтиш почетак
жилави пролетерски клинци деца распуштеног комсомола
и време вам није за радост јер вас претиче као шаране
и боја очију за вас је само ознака
сваки пут после обеда ви се задувате у ходницима мензи
подригујући црним сладом отаџбине

сваки пут после обеда
сваки пут сваког напада
сваког додира тишине сваки пут
после обеда после почетка
после сукоба и заборава
негде на граници кад се детињство већ повлачи
кад можеш заборавити мој лик
црни знак курајбера
црна застава старих естрадних рефрена
лепрша на ветру у твом дворишту
и сви завртњи на стубовима мостова
откидају се и лете у празнину
и сва небеса падају као јабуке у твоје дланове
ти ипак ниси истерао жуту боју лудила из своје крви
ти ипак ниси исцедио перлу што се пробија кроз кожу
ти се ипак ниси ишколовао – ма колико да су те молили –
да дишеш сваки пут
после њиховог оброка

не плачи не плачи почиње јутро
паперје с топола лепи се на киноекране
хроника отпора
зашто се бојиш да остариш
па ми смо заједно расли
на нашим пицамама су прошивене етикете –
произведено у украјини

старост то је увек пораз
то чак није ни губитак
пре ће бити владање нечим што брзо губи вредност
степ бај степ скела душе тиња и руши се
бледи платно угибају се потпоре мостова
цепе се сомот на костуру врелог срца

старост се попут дезертера крије у метроу
ушива се у кожу
шапуће молитве

стари парохијан доспева на аудијенцију код папе
папа клинексом брише зелена контактна сочива
папа има црне искрзане нокте од неговања травњака
папа каже да је цео штос у томе
да до суда још треба живети
штос је у томе да ни ја ни ти
немамо куда да се враћамо
старост и очај остају нам под хладним небом
родина је почела да говори папа ето у чему је штос

рибе ће пливати да виде сунце
лептири ће летети губећи свест
напуштени месари ће држати у рукама
велика срца животиња
свега неколико ствари остаје нама
и оне ће нестати мање више
папа одлучно пљеска себе по колену
и иде да негује травњак

између мене и тебе
остају високе зелене комете
анђели у сивим арапским марамама
спаљују заставе ударају у бубњеве
обојени бруклински анђели слатка и ружна бића
монотono певуше не би ли ти могао запамтити

музика која прекрива мрежњачу
налетом је легла на зубе прљавштином на одећу
вечита прича психоделичне борбе
када на једном од концерата из сале излеће тешка ружа
пада као бомба на сцену
шиљком пробијајући око флаутисте
блок-флаута пада на под
и котрља се као кавез са птицама
музичарима под ногама
флаутиста чупа ружу
крв облива лице

напуњено крвљу и сузама око
око које стално тебе прати
око старе сумануте културе
сунце које сплавари у јулске сутоне
музика једном започета
више никад не престаје

и ето сада

буенос диас пако
пријатан ти доручак пријатељу
шта нас може саставити у овом свету –
зеленом као краснодарски чај
воде зелених река и листови зелених трава
алармантни ислам устава
сунце које сплавари под кожом наших жена

буенос диас пако
видећемо се у паклу
спаљен унибром дечијих фотографија
нек ти у сан дођу мирисне наранџе
сви ваши господари рата
јаки и жилави као собно биље

лабас вакарас пако
твоја је кућа – испуњена травом и водичима
тоне у сан под зеленим небом
добро море – мртво море
говори исус и стаје на таласе
у тихе увале твога сна
упада
јужнокорејска регуларна војска

јутро почиње прогнозом времена
они сами као да су неодлучни колико прогнозирано
може бити њихово време
као да шапућу погледај
ето ти жена која улази у кишу с једне стране
намеравајући да изађе с друге

ови вентилатори
тешке птице у њеној соби
стално би да чисте перје своје перје
стално би да закидају случајним гостима
уморним пролазницима у овом насељу радости
ево ти сада
њено дисање
изистинско – оно што је између уста и ваздуха
када сагињући се над тобом
забацује на леђа крстић неразвојни
када разгледа у огледалу своју гравидност
попут старих гравира
и лови из чаја кришке лимуна
као жуте душе утопљеника

сунце се утапа иза хоризонта
када она изјутра испира уста затим испљуне воду
вода штипа кожу и као риба из вршке
тукући репом по деснима искаче напоље
анђели за ноћ савијају гнездо у њеном грлу
анђели у сутонима саде деци срца као кромпир
надајући се добром роду
да ли ће нешто израсти на таквој иловачи

камен на камену пусти ислам
ведро време само местимичне падавине
и ова места нас мимоилазе
нас мимоилази све
само неколико предмета
сачувати као тековину да би било шта
да се покаже кад буд питали

ево господе моје топографске карте
ево планова свих мојих похода
све како си тражио
ево моје крштенице господе све моје чланарине
сви моји шаржери сви ожиљци
сви белосветски трипери

ево мојих пријатеља што су успели да остаре
пријатељи с којима сам спавао и које сам волео
сва украјинска омладина христу

жена која се нагиње над водом
вода је топла као тонер у штампачу
рибе као звезде накачене у њој
исус иде по минском пољу као по таласима
рибари остављају своје чамце

за оне који су преживели у овој страхоти
за оне који су на крају изашли из окружења
за оне који се нису предали режиму и команданту дома
велика је радост

вртети траком облепљене старе транзисторе
искључивати радио са програмима социјалне заштите
седети са анђелима било где на плажи
и тихо о нечему разговарати
после пушења

Превео с украјинског: Јарослав Комбиљ

Уладзімір Караткевіч
(Белорусія)

БЕЛОРУСКА ПРОШЛОСТ

И СНИО ЈЕ АДАМ...

Н.Н.

Тог дана је земља светло и просветљење
Дала њему. Спавао је међу рајским дрвећем,
Не знајући још грехопада, –
Као цвет, као јелен, као спев звезда.
На траву су мирисали његови дланови,
Падала сенка од Дрвета Добра и Зла.
А поред њих су веровали поспани коњи
У вечни свет без кланица и седла.
И снио је Адам:
Комета се уздигла на небу
Црвенкастим страшним зраком – и тада
Крвљу је почела да цури на земљу
И пропали су еденски вртови.
И котрљао се он, безвољан, го,
Као арника у корену увела,
У сусрет болу и у сусрет слободи,
У сусрет злу и сумпорној ватри.
И снио је Адам:
Земља у дубокој утроби
Ропство рађа за живе.
Поспани, поуздани коњи
У бездној се загушују крви.
И снио је Адам:
Светлијим зорама света
Жури, као ламент, вишевековна туга –
Крв Илијаде, пепео Трга цвећа,

Рогњеде плач и Хирошиме прах,
И пробија се шашава светлост планином
Ветровима пољубљеном и водом,
Чипканом од сунца и плима,
Плавим коралним гребеном.

...Тамо... овде...

...Тамо... овде...

Над прскањем,
Над тишином, дрхтењом, као струна,
Безвучна се љуља колевка,
Као ковчег између земље и неба.

...И плакао је он,

Иако у зрацима плавим
Еденска се купала земља,
Јер боље је у самој утроби загинути,
Него поклонити потомцима овакав пут.
Чему живи и у диму умире кошница?!
Чему векови непросвећених мука?!

.....

И Ева је пришла и наставила
Дланове сунчаних и нежних руку.
И он је са бригом и радошћу неизвесном
И са храброшћу суровом, као проклетство,
Пришао њима у страсти горкој, бесној,
Јер он је волео...
Јер добро је памтио сан.

БЕЛОРУСКА ПРОШЛОСТ

Несносан понос на то, што радимо данас. Шипак!
Навикни се, сине хероја и богова,
Да не презиреш свеце своје прошлости,
Већ да заслужиш
Да их будеш достојан.

Превела с белоруског: Дајана Лазаревић

Мбизо Кираша
(Зимбабве)

ЕТИОПИЈА

Види бедни део града како говори
ућуткани језици
ућуткана слобода
убијена нада
одсјај беде
пропало човечанство
мајке плачу,
под теретом религије
дрвеће рони сузе
Етиопијо, твоје заражене
отворене ране
су мој бес!
деца догоревају у тињајућим
посудама глади
време је отворило нове ране
сећања на старе ожиљке
свезане ланцима за камење незнања
потребан ти је компас пристојности
Моја поезија је катализатор
који ће проврети твоје неправде
у напитаk правде
ти си моја жалост!
Откуцаји твог срца су убељени
у политичком превирању
ритам галванизован у пећима
културног мита
смех у облику грубог
стомака пиштоља
култура сломљена
под тежином глобализације.

Превела с енглеског: Смиљана Пиксијадес

Михаи Фирика

(Румунија)

ТАМО ГДЕ ТЕ НЕ НАЛАЗИМ

Пробудио сам се мртав.
Ово ми се догађа увек кад те не налазим поред мене.
Нећеш ми веровати,
гледајући извађено, бачено око и још ми изгледа природно
– једна рана без плавог меса.
И нисам имао ту срећу да се угасим млад
да се разгорим опет од љубави према теби,
и све тако, да ми тело гори,
сви су му сати остали набодени у мозак
слова који пеку као ужарено гвожђе.
У стомаку будућност је прочитана у утроби
жене сакривене у црној ватри.
Пакујем сан од инсекта
у хиљаде гестова с којим желим да те изненадим.
Видео сам своје тело како лебди и летео сам паралелно поред мене
један дупли ја. Питао сам се да ли нас неко други види.
Који Бог зна колико смо на овом свету
колико остајемо и колико ћемо стићи до краја.

Плесач на жици на задњем кораку,
путник у ништавило.
Падам у празнину.
Све около треба да се преиспита,
није ми лако да причам и да преписујем.
Падам и нећу више да сањам да устајем.

Превела с румунског: Татјана Бетоска

Марија Шуњ
(Украјина)

САНДАЛЕ ЈЕДНОСТАВНОСТИ

* * *

Бог је дошао у сандалама једноставности –
Свима да подели – једну за све –
Крсницу, –
Гоподе! –
Тако велик и тако
Наиван Бог, бога ми! –
У својој Божићно –
месијанској миси!
А са стране
Стасавала је
Реч,
Уздизала се
Све више и више,
До уста његових, до очију –
Преко те крснице,
Тачније –
Прекривени само делови,
Кривуљари, –
Крсно-кривуљари,
Народима развучени на све стране...
И зато Бог није дозволио да се Реч дели.
И није га дао ни једној души,
Нити иједној илузији,
Ни зрнцу песка!
О како да је
Уградим у свој језик –
Реци и пиши, –
Речитатив је мој, јер сам
Са Књигом књига насамо...

* * *

Ја знам да старење дана протиче неприметно,
једва уочљиво,
као ватра или сен, –
а вечност инсеката
прозирна је, као мед,
стар или млад...
Једино
недостојно
(или пак достојно)
стари песма –
грмолики не сонет
и зоре-сладокусац,
и како она плаче, ти видиш...
И како се снажно
отима,
како се чупа из тих низина,
из те људске јеке,
где цео свет
позива до месечевих вила,
пробости неког или нешто...
А он, самодовољан, он је карактеран
и аутор стотину сунаца...
Он само плаче
за својом сенком – одалиском,
која је решила да се удаљи од њега
на неки
од живота...

Превео с украјинског: Јарослав Комбиљ

Криштоф Билица
(Пољска)

ИЗДАЈНИК У ШУМИ

✱

Ако ме затворите у кавез, бићете у њему с друге стране.

✱

Једна књига може да садржи много афоризама, а један афоризам много књига.

✱

Боље је бити под чизмом тиранина, него у његовим чизмама.

✱

Незнање не зна где почиње; знање зна где се завршава.

✱

Фиока – књижевни ковчег.

✱

Нисмо равнодушни према равнодушности других.

✱

Нада може умрети, али мора веровати у своје васкрсење.

✱

Истина која излази на површину може постати површна.

✱

Што више памтимо, то више заборављамо.

✱

Слобода донета на бајонетима још дуго крвари.

✱

Одрубљена глава машта да пољуби руку Милоској Венери.

✱

Добри афоризми траже се телескопом, али гледају се под
микроскопом.

✱

Седимо ноћима поред компјутера као поред деце.
Да ли ће нам се одужити када постану самостални?

✱

Победили смо животиње јер смо развили већи мозак, али ћемо
изгубити од компјутера, јер смањујемо њихов хард диск.

✱

Колико је мисли посечено заједно са главама.

✱

Дршка секире – издајник у шуми.

✱

Прво затварају људима уста, а затим и њих саме.

✱

Ниједног иследника не може да превари оно Сократово:
„Знам да ништа не знам.“

✱

Ко се жали што свет не зна ништа о њему, не зна ништа о свету.

✱

Једини допуштени плагијат афористичара је кад прихвати десет
заповести као сопствене.

Превео с пољског: Александар Чотрић

Ванда Блоњска Волфарт

(Пољска)

ЧЕП ОД ШАМПАЊЦА

✱

Ако си га позвала да би му рекла да ти он више није потребан, и ако си тада чула прасак, значи да је то био ударац у главу, или у плафон – чепа од шампањца.

✱

Мода је нешто што брзо излази из моде.

✱

Не дозволи да интелиганција код тебе потпуно превлада.
Престаће да примећују твоје ноге!

✱

Не волим да понављам трачеве. Али шта радити с њима?

✱

Сјенкјевичу је било лако да направи каријеру – са тако познатим презименом.

✱

Ако је младић нижи од тебе када си на штиклама, замени га другим.
Штикли се не одричи!

✱

Ја нисам крива зато што имам замишљен израз лица.
Уверавам вас да се иза тога ништа не крије.

✱

За жену са кривим ногама једини спас је дубок деколте.

✱

Само један човек од четири стотине висок је метар и деведесет,
али он увек седи испред мене у биоскопу.

✱

Много више дијета почиње у кројачкој радионици
него у лекарској ординацији.

✱

Велики уметник и велики креатор не иду за модом. Они је стварају.

✱

Упозоравам: ко упорно јури за новцем, на крају га стигне.

✱

Птица у кавезу пева краће.

✱

Кад питаш жену за пут, залуташ заједно са њом.

✱

Сунце сија свима, али више онима који живе на југу.

✱

Симпатије су попут масне чорбе – или превише вреле, или превише
хладне.

✱

Морате имати веома добар укус да бисте себи дозволили и нешто
неукусно.

✱

У ресторану, желудац жене се смањује или шири, у зависности од тога
да ли плаћа сама или неко други.

Превео с пољског: Александар Чотрић

АУТОРИ

Данко Стојнић: „Прича у којој се не зна шта је ко коме“ (2021)

БАБИЋ КРИСТИНА – Рођена је 1994. године у Беранама. Студенткиња медицине. Пише поезију. Објављена књига песама *Лаку ноћ твојим очима* (2012). Сарађује са часописима и дневним листовима. Заступљена је у зборницима. Превођена на мађарски. Живи у Подгорици.

БАТИН БОРИСЛАВ – Рођен 1954. године у Београду. Инжењер машинства. Пише поезију и прозу. Објављене књиге: *Зборник свесновидости* (збирка песама, есеја и кратких прича, 2001), *Три дана новембра* (роман, 2004), *Логонаути* (роман, 2004). Са рађује са часописима. Заступљен је у зборницима. Живи у Београду.

БЕТОСКА ТАТЈАНА – Рођена 1988. у Струти (Северна Македонија). Дипломирани филолог (румунски језик и књижевност). Бави се преводилаштвом са румунског, македонског, српског, енглеског и италијанског. Добитница награде „Михај Еминеску“ (2012). Превела следећа издања: *Последње крило* Јона Деаконеску (2016), *Ode, o da* Риста Василевског (2016), *Сутон годишњег доба* Јона Деаконеску и *Spinii trandafirului* Манолиса Алигизакиса (2017).

БИЛИЦА КРИШТОФ – Рођен 1946. године у Пољској. Писац и музиколог. Живи у Варшави.

БЈЕЛКИЋ ТОДОР – Рођен 1946. године у Доњем Скиповцу код Добоја. аутор је преко двадесетак збирки поезије за децу, више драма за најмлађе које су извођене на радију, збирки поезије за одрасле. Добитник је бројних награда. Живи у Иригу.

БЛОЊСКА ВОЛФАРТ ВАНДА – Рођена 1934. године у Пољској, умрла 2010. Објављивала је под псеудонимима Креција Патаковна, Стела Варцаби, Михал Каспризицки и Францишек Велцар. Новинарка, књижевница и књижевни преводилац с француског језика.

ВУКОВИЋ ВЛАДИМИР – Рођен 1973. године у Козјој Луци, код Фоче. Дипломирани учитељ. Пише афоризме, песме и приче. Објавио је књиге афоризама *Поткресане мисли* (2017, 2018) и *Принудна разонда* (2020), као и књигу *Добро поље : приче, пјесме и афоризми* (2021). Објављује у листовима, часописима

и на порталима. Заступљен је у више зборника и антологија сатире. Живи у Бањалуци.

ГОЧМАНАЦ МИЛОВАН — Рођен је 1941. године. Доктор филолошких наука. Песник и есејиста. Објавио десет збирки песама као и двадесет седам књига студија, есеја и критика, од којих су четири критичка издања и једна антологија.

ДИМАНОВ ИВАЈЛО – Рођен је 1956. године у Софији. Дипломирани филолог. Аутор је збирки песама *Трг Гарибалди* (1989), *Додатак закону о заштити живописних снова* (2002), *Добро вече, госпођо туго!* (2008), *Губилиште* (2011), *Сви клоновни одлазе у рај* (2013), *Бермудски двоугао* (2015), *Колумбијум за птице и мртве илузије* (2017), *Концерт за славуја и хорну* (2019) и *Сви путеви воде ка „Гарибалдију“*. Такође је аутор збирки приповедака *Леонардов кишни мантил* (2006) и *Убица са 24 диоптрије миопије* (2010), као и књиге *Не пуцај у Мелпомену* (2009) – збирке позоришне критике. Године 2015. објављен му је музички албум са оригиналним песмама *Наздравље самоћи!*. Песме су му преведене на енглески, француски, немачки, италијански, руски и турски језик.

ДИМИТРИЈЕВИЋ С. МИЛАН – Рођен је 1947. у Лесковцу. Дипломирани астроном и физичар, доктор наука. Аутор више књига о астрономији. Пише и преводи поезију. Књиге: *Песме* (преведена на бугарски), антологија *Космички цвет* (2003) и *Пред звезданим вратима* (савремена бугарска поезија, 2015), као и више књига о астрономији. Члан је Удружења књижевника Србије.

ЂУРИЧКОВИЋ МИЛУТИН – Рођен је 1967. у Дечанима. Доктор филолошких наука. Песник и прозни писац за децу и одрасле, новинар и књижевни критичар. Члан Удружења књижевника Србије и Удружења новинара Србије. Уређивао часописе *Светионик* и *Наше стварање*. Заступљен у 35 антологија и избора. Радови су му превођени на десетак језика. Објавио је 53 књиге – 16 белетристичких (песме, афоризми, романи) и 37 научно-стручних издања. Добитник је награда: *Сима Цуцић* (најбоља књига за децу, 2010), Награда за најбољу дечију књигу године (Подгорица, 2010), *Раде Обреновић* (најбољи роман године за децу, 2011), *Доситејево перо* (трећа награда дечијег жирија, 2011, 2013). Живи у Београду.

ЖАДАН СЕРХИЈ – Рођен је 1974. Песник, прозаиста, есејиста, преводилац. Члан је асоцијације украјинских писаца. Учесник бројних мултимедијских пројеката. Збирке песама: *Бележница* (1995, 2005), *Генерал Јуда* (1995), *Пепси* (1998), *Баладе о рату и обнови* (2001), *Историја културе почетка века* (2003), *Марadona* (2007), *Етиопија* (2009), *Лили Марлен* (2009). Проза: *Биг Мек* (2003, 2007, 2011), *Депеш Мод* (2004), *Химна демократске мелодије* (2006), *Ворошиловград* (роман, 2010). Објавио је и већи број књига са другим ауторима. Превођен је на четрнаест језика. Преводи са: немачког, пољског, руског и белоруског језика. Добитник је двадесетак домаћих и међународних књижевних награда.

ЖИВОЈИНОВИЋ МИЋА – Рођен је у Петки. Пуковник. Пише песме, романи, драме и афоризме. Објавио је роман *Живот преточен у сећање* и књигу афоризама *Успутнице*. Написао је драме *Чича* и *Време части и поноса*. Живи у Врњачкој Бањи.

ЗАБЛАЋАНСКИ АНЂЕЛКО – Рођен је 1959. године у Глушцима код Богатића. Поезију, афоризме и кратке приче пише од ране младост. Објавио је збирке песама: *Рам за слике из снова* (1992), *Игра сенки* (2004), *Птица на прозору* (2007), *Сан напукле јаве* (2009), *Раскрића несанице* (2011), *Пијано праскозорје* (2014), *Мали ноћни стихови* (2019), *Ноћи вучјег зова* (2020), збирку афоризама *Палацање* (2006), збирку превода руске поезије *Од Пушкина до Капустина* (2019), књигу прозе, афоризама и сатиричне поезије *Иза линије* (2020). Награђиван за поезију и афоризме. Песме су му преведене на руски, енглески, белоруски и бугарски. Афоризми су му преведени на македонски. Приређивач је интернет сајтова светске и наше поезије. Главни је уредник часописа за књижевност *Суштина поетике*. Члан је Удружења књижевника Србије. Живи у Глушцима.

ЈАНКОВИЋ ОЛИВЕР – Рођен 1957. године у Београду. Дипломирани филолог (пољски језик и књижевност). Пише поезију, прозу, драме и радио драме за децу и одрасле. Такође се бави и књижевном критиком. Објавио је следеће књиге: *Мит и завичај* (2000, монографија, коаутор), *Морска звезда* (2000, приче за децу), *Распродаја душе* (2005, приче), *Глас ствари* (2008, песме), *Талија и Меломена* (2010, песме), *Два реквијема и презрив живота* (2015, песме). Електронске књиге: *Још један дан до вечности* (2014, научно-фантастичне приче) *Drachentriologie* (Змајска трилогија, сликовница на немачком језику, 2015). Драмска дела: *Мајор Гавриловић* (монодрама, 2001), *Најважнија унука на свету* (монодрама за децу, 2001), *Дискреција загарантована* (монодрама, 2007), *Мој деда Хогар* (позоришна представа за децу, 2018), *Срећан Крај* (роман за децу, 2019). Члан је УКС. Живи у Београду.

КАРАТКЕВИЧ УЛАДЗИМИР (Уладзімір Сямёнавіч Караткевіч) – Рођен је 1930. у Орши, умро у Минску (Белорусија) 1984. године. Белоруски писац, песник, драматург, сценариста и публициста, класик белоруске литературе и једна од најсветлијих фигура белоруске литературе 20. века. Први белоруски писац који је употребио жанр историјског детективског романа. Најпознатија дела: *Дивљи лов Краља Стаха* (историјско детективски роман), *Седа легенда*, *Класје под српом твојим* (роман), *Христос се приземљио у Гродни* (роман), *Црни замак Олиански* (роман), *Земља под белим крилима* (есеји).

КИРАША МБИЗО – Рођен је 1978. у Зимбабвеу. Песник, писац и рецитатор. Оснивач неколико креативних пројеката, међу којима су: *Млади писци*, *Ово је афричка ноћ поезије* (2006-2008), *Аматерска поетска конференција* (2007-2010), *Фестивал афричких бубњева...* Сарађује са више од 60 часописа, заступљен је у

бројним антологијама, новинама и електронским блоговима широм света. Објавио неколико књига поезије. Живи у Харареу.

КОМБИЉ ЈАРОСЛАВ – Рођен је 1944. у Старој Дубрави (БиХ, Република Српска). Дипломирани технолог. Преводи с украјинског и руског језика на српски и са српског на украјински. Пише песме и приповетке. Са украјинског на српски до сада објављени преводи три романа, једне збирке есеја, једне збирке песама, једне збирке драмских текстова, а по књижевним часописима су штампани преводи око двесто песама, неколико есеја, стотинак афоризама, одломци из свих пет преведених романа, као и једна новела. Са српског на украјински објављена је једна збирка драмских текстова за децу. Његови преводи су објављивани у бројним нашим и страним часописима. Члан је Националног удружења украјинских књижевника. Живи у Врбасу.

КОСАНОВИЋ ЂУРО – Рођен 1978. године у Београду. Пише приче и песме. Објављивао је кратке приче и песме на разним књижевним сајтовима, као и у штампаним зборницима, антологијама и часописима. Објављене књиге *Неоустројство* (2019) и *Приче са гумна* (2021).

ЛАЗАРЕВИЋ ДАЈАНА – Рођена је 1993. у Шапцу. Дипломирани филолог. Преводи с руског, белоруског и енглеског. Објавила је три књиге поезије, један роман и једну биографију. Живи у Београду.

МИЛЕНКОВИЋ ДРАГИЦА – Рођена је у Књажевцу. Лекар. Пише приче, песме и афоризме. Објавила је књиге песама *Шапутања душе* (2002) и *Завет* (2018), књиге прича *Домишљарци* (2018), *Читанка* (2020) и *Корона* (2021) и приредила позоришни комад *На прелу се вода замутила* Светислава В. Илића (2019). Заступљена у многим зборницима прозе. Вишеструко награђивана. Живи у Минићеву.

ОСМАНЧЕВИЋ ДИНКО – Рођен је 1971. године у Бањалуци. Писац кратких форми, афоризама, сатиричних прича и песама, (научно)фантастичних прича. Објавио збирку афоризама *Велики прасак* (2019). Сарађује са великим бројем часописима. Заступљен у бројним антологијама и зборницима. Вишеструко награђиван за афоризме и научно-фантастичне приче. Живи у Бањалуци.

ОТАШ НИКОЛА – Рођен 1960. године у Делиблату, а умро 2016. године у Београду. Сликар и карикатуриста. Имао је педесет самосталних изложби, а три је организовао испод воде. Награђен је са 85 значајних домаћих и иностраних награда. Са Слободаном Симићем коаутор је књиге антиратних афоризама *Српско тајно оружје*. Ауторске књиге карикатура: *No comment* (1998), *Оташирање* (2002), *За(ш)то* (2013)

ПИКСИЈАДЕС СМИЉАНА – Рођена је 1948. године у Крушевцу. Бави се преводилаштвом са енглеског и објављује преводе у листовима и часописима. Већ неколико деценија живи у у Канади, у граду Тундер Беј.

РАЈИЋ ТОДОР ДОДЕ – Рођен је 1948. године. Објавио је пет прозних књига: *Вариола вера моје младости: исповест једног песника* (2017), *Лета господњег 2088* (2018), *Бели прах* (2019), *Париз* (2020) и *Звали су га Гладиола* (2020). Живи у Београду.

РИСТИЋ СТОЈАНОВИЋ САНДА – Рођена 1974. године у Београду. Дипломирани филозоф. Пише кратке приче и поезију. Књиге поезије: *Ноћ је праштање своје* (2000), *Свитање је лет боје* (2007), *Ноћи наше, услуга* (2008), *Тишина разликује светлости* (2010), *Облачна птица* (2011), *Годишња доба речи* (2012), *Измишљотина ватре* (2013) и *Осматрачница XXI века* (2019). Заступљена у зборницима. Сарађује са часописима. Члан је Удружења књижевника Србије и Српског књижевног друштва. Живи у Земуну.

СИМОЊАН БАБКЕН – Рођен је 1952. године у Јеревану (Јерменија). Јерменски песник, есејиста и преводилац, универзитетски професор, почасни конзул Србије у Јерменији. Објавио је дванаест књига поезије и више књига путописа и есеја. Добитник је бројних награда у Јерменији и иностранству. Његова дела преведена су на двадесетак језика.

СТОЈНИЋ ДАНКО – Рођен је 1955. у Београду. Педијатар. Бави се дечјом пулмологијом и фтизиологијом. Објављене прозне књиге: *Априорна фантастика*, *Синтетичка аутобиографија*, *Две приче*, *Градске приче*, *Шест прича*, *Фасцикле*, *Девет прозора*, *Неколико чудних прича о екскурзорима*, *Колекција споредних размишљања о оцу*, *Диспликације*, *Мравињак*, *Повезивање*, *Метроном*, *Укус кафе и други одломци*, *Нематеријални остац*, *Чистач ципела* и *Диспликације II*. Живи у Београду.

СУПЕК ТОМИСЛАВ – Рођен је 1939. године. Пише козерије, епиграме, хумореске и афоризме. Објавио је десет књига афоризама. Живи у Загребу.

СУПРУНЧУК В. МИКИТА – Рођен је 1979. у Минску (Белорусија). Доктор филолошких наука. Преводи стручне и књижевне текстове (белоруски, енглески, руски и српски језик).

ЋАТИЋ ДРАГАНА – Рођена у Тополи 1960. године. По професији је новинар. Објавила је шест књига: *На зрну душе* (поезија, 1995), *Новинарска* (збирка новинских репортажа, 1999), *Рам за песму* (поезија, 2000), *Трепет лептирових крила* (хаику поезија, 2010), *Борових иглица плес* (хаику поезија, 2015) и *Плаветни сневач* (2016). Њени стихови су превођени на руски и македонски језик, а заступљени су у више песничких антологија. Живи у Београду.

ФИРИКА МИХАИ (Firica Mihai) – Рођен је 1970. у Крајови (Румунија). Апсолвент је романске књижевности и историје, а такође и права. Магистар ме-

нацмента међународних односа. Члан је Управног комитета Уније писаца Румуније – филијала Крајова. Сарађује са најважнијим публикацијама за културу у Румунији. Његове су песме преведене и објављене у енглеским, француским, шпанским, арапским, мађарским, јапанским и бугарским часописима и антологијама. За песничку збирку „Кратка биографија“ (1996) добио је награду Међународне академије „Михај Еминеску“. За другу песничку збирку „Језик змије путника“ (1997) добио је награду „Марин Сореску“ и награду за поезију Уније писаца Румуније – филијала Крајова. Године 2006. изашла је из штампе двојезична песничка збирка „Језик змије путника“ на румунском и на енглеском језику, а 2007. збирка песама „Последњи дани и задгробни живот“. Живи у Крајови.

ЧОТРИЋ АЛЕКСАНДАР – Рођен је 1966. године у Лозници. Од 1984. године објављује афоризме и приче у новинама и часописима. Објавио је књиге афоризама: *Даћемо ми вама демократију, Пета колона, Недозвољене мисли, Кратки резони, Гола истина, Померање памети* (сатирични афоризми); *Играње главом* (афоризми о спорту); *Својеглава књига, Дечја посла и О љубави с љубављу* (афоризми за децу); *Добре вибрације* (афоризми о женама и мушкарцима); књиге сатиричних прича: *Обележене приче, Приче пред буђење, Причињавање и Друге приче* и књигу прича за децу *Озбиљно смешна књига*. Књиге афоризама или прича објављене су му у Румунији, Македонији, Словенији, Пољској, Мађарској и Бугарској. Приредио је антологију српског афоризма за децу *Разделац*, зборник афоризама о спорту *Дриблинг духа*, Антологију савременог стваралаштва за децу српских писаца у расејању и Антологију савремене руске афористике. Заступљен је у антологијама које су објављене у САД, Русији, Немачкој, Шпанији, Италији, Аустрији, Бугарској, Македонији, Пољској, Румунији, Словенији, Шведској и другим државама. Међу осталим, добитник је признања: „Златна кацига“, „Радоје Домановић“, „Владимир Булатовић Виб“, „Јован Хаџи-Костић“, „Драгиша Кашиковић“, „Стеван Сремац“, „Ђорђе Фишер“, „Златна значка“, „Златни беоцуг“, „Витезово пролеће“ и „Доситејево перо“ (награда ученика београдских школа). Лауреат је и књижевних признања у Бугарској, Румунији, Македонији, Црној Гори, БиХ и Либану. Приче и афоризми преводени су на енглески, пољски, немачки, француски, словеначки, мађарски, румунски, шпански, македонски, руски, белоруски, албански, словачки, чешки, шведски, грчки, бугарски, русински, италијански, португалски, јерменски, грчки, каталонски, баскијски, арапски и турски језик. Живи у Панчеву.

ШАРЧЕВИЋ СТЕВАН – Рођен је 1962. године у Суботици. Објавио је пет романа, две збирке прича и једну збирку поезије. Вишеструко награђиван у земљи и региону. Превођен на словеначки, мађарски, руски, француски и енглески језик.

ШЕСТАКОВ СОЊА — Рођена је 1988. године у Београду. Мастер професор филолошких наука. Пише поезију, романе, кратке приче и драме. Објавила је збирку кратких прича *Под овим сунцем* (2018) и романе *Четири сна у Санкт Петербургу* (2019) и *Московска предвечерја : путописни роман* (2021). Радови су јој објављивани у зборницима и на веб порталима.

ШУЊ МАРИЈА – Рођена је 1962. године. Дипломирани филолог. Песник, преводац, публициста, етнолог. Објавила је осам збирки песама. Коаутор је једног алманаха и уредник једне антологије. Аутор је многобројних чланака и публикација по књижевним и стручним часописима. Члан је Националног удружења украјинских писаца. Живи у Њујорку.